

ARKIVRÅD

ORGAN FOR NORSK ARKIVRÅD **1/22**

FREMTIDSANALYSEN – SLIK BRUKER VI DEN I LILLESTRØM KOMMUNE / ENDRINGER I KOMPETANSEBEHOV. ERFARINGER FRA BERGEN BYARKIV / **FOU-PROSJEKT «KVALITETS- SIKRING AV DIGITISERING I DIGITALARKIVET»** / EN SMAK PÅ ARBEIDSLIVET / **REFLECTION: NEW PROFESSIONALS PROGRAMME** / ICA'S NEW PROFESSIONALS PROGRAMME / REFLECTIONS ON MENTORING / **KAN OFFENTLIG SEKTOR BRUKE SAMTYKKE SOM GRUNNLAG FOR BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER?**

Fremtidsanalysen – slik bruker vi den i Lillestrøm kommune	4
Endringer i kompetansebehov Erfaringer fra Bergen byarkiv	7
FoU-prosjekt «Kvalitetssikring av digitisering i Digitalarkivet»	10
En smak på arbeidslivet	22
Reflection: New Professionals Programme	24
ICA’s New Professionals Programme	26
Reflections on Mentoring	30
Kan offentlig sektor bruke samtykke som grunnlag for behandling av personopplysninger?	32

Kjære leser

I denne utgaven er kompetanse et gjennomgående tema. Norsk Arkivråds fremtidsanalyse peker på en rekke tunge trender, utviklingstrekk og et utfordringsbilde som vil kreve mye av sektoren. Kompetanseutvikling er derfor viktig og en av analysens anbefalinger er å opprette et masterprogram under IT/informatikk. Så hvordan jobber virksomhetene med dette i dag?

Vi har spurt flere om hva de tenker er kompetansebehovene i framtida. Først ute er Jan Tore Helle fra Bergen Byarkiv. Han peker blant annet på hvor viktig det er at vår sektor samarbeider tett med utdanningsinstitusjonene. Det er derfor interessant å lese om de gode resultatene og erfaringene IKA Møre og Romsdal har hatt i prosjektet med kvalitetssikring av digitisert arkivmateriale, og hvordan de har samarbeidet med studenter på dataingeniørfaget ved NTNU, avdeling Gjøvik.

En annen form for kompetanseheving er å engasjere seg! For første gang har en fra Norge blitt valgt ut til å delta i ICA sitt «New Professionals Programme». Janny Sjaholm forteller hvor nyttig og viktig kompetanseheving dette har vært for henne og at man gjerne skulle sett mer av denne type metorordning i Norge.

Vi var også veldig nysgjerrig på hvordan dere har brukt Fremtidsanalysen og først ute er Lillestrøm kommune. Her kan dere lese om hvordan de har brukt analysen både til virksomhetsstyring og motivasjon!

God lesing!
Anita

ARKIVRÅDs redaksjon:
Anita Haugen Lie (redaktør)
Bjørn Finnes
Hege Segerblad
Siri Mæhlum
Susann Svendsen
Maria Skarstein Rytterager (permisjon)

Ansvarlig redaktør:
Anja Jergel Vestvold,
styreleder for Norsk Arkivråd

Redaksjonens postadresse:
ARKIVRÅD, Maridalsveien 3, 0178 Oslo

Utgiver: Norsk Arkivråd, Oslo

Telefon: 94 09 88 80
E-post: postmottak@arkivrad.no
Internett: www.arkivrad.no

Bedriftsmedlemskap: kr 1500 (A-medlemmer)
Personlig medlemskap: kr 450 (B-medlemmer)
Pensjonistmedlemskap: kr 200
Abonnement på ARKIVRÅD er inkludert i medlemsprisen, fritt tilsendt.

Annonsepriser:
1 side: kr 6.000,-
1/2 side: kr 3.500,-
1/3 side: kr 2.500,-
Fargetillegg: kr 4.000,- Alle priser eks. mva.

Annonser, notiser og korte debattinnlegg kan etter avtale leveres med utsatt tidsfrist.

Ettertrykk av artikler og illustrasjoner er tillatt under forutsetning av at kilde oppgis.

ARKIVRÅD er medlem av Norsk Tidsskriftforening.

Design og produksjon:
07 Media www.07.no

Opplag:
1050 eksemplarer
ISSN: 05186935

Forsidebilde: colourbox.com

LEDER

FJORÅRETS UTGAVER AV ARKIVRÅD var opptatt av framtida. Artiklene handlet om viktigheten av det arbeidet vi gjør og har gjort, samt mange betraktninger om endringer som kommer og hva som kan tenkes å være nødvendig kompetanse og utvikling av faget for å ivareta behovene i framtida. Jeg synes det var interessant å lese det studentene, lederne og fagpersonene hadde å si og fikk meg til å undres på hvilken kompetanse som trengs og hva som blir de store utfordringene.

Etterlevelse av offentlighetslovens krav om åpenhet og gjennomsiktighet i forvaltningen og utfordringene knyttet til manglende arkivering og journalføring tror jeg er kjent tematikk for de fleste som leser Arkivråd. Mange har opplevd hvor krevende det kan være å besvare et krav om inn-syn innen fristen, spesielt dersom kravet dreier seg om dokumentasjon som er noen år gammel eller som skjuler seg i arkiv der dokumentasjonsforvaltning har vært svak. De samme problemene med å gjenfinne og gjenbruke dokumentasjon oppstår når virksomheten selv har behov for informasjon som er dårlig forvaltet.

1. juli trådte «Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold», åpenhetsloven, i kraft. Lovens formål (§1) er å «fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold». Loven gjelder for «større virksomheter» som hører hjemme i Norge, og som tilbyr varer og tjenester i eller utenfor Norge, samt større utenlandske virksomheter som

tilbyr varer og tjenester i Norge, og som er skattepliktige til Norge. Den omfatter både egen produksjon og i virksomhetenes leverandørkjeder. Virksomhetene pålegges å gjennomføre *aktsomhetsvurderinger* og dokumentere disse. Det er den lovpålagte åpenheten rundt dokumentasjonen i §6 som fastslår enhvers rett til skriftlig å be om informasjon og §7 som beskriver hvordan krav om informasjon skal behandles, som gjør det nødvendig å handle i tråd med loven for å fortsatt ha konkurransekraft i et marked der virksomhetenes miljømessige, sosiale og forretningsmessige forhold påvirker forbrukernes valg. Åpenhetsloven inkluderer bestemmelser om forbuds- og påbudsvedtak, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr og det er Forbrukertilsynet som har tilsyns- og veiledningsansvar.

Personlig er jeg tilhenger av en lov som sikter seg inn mot å ivareta grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Men, min personlige mening om dette er neppe interessant her, så hvorfor skriver jeg om åpenhetsloven og hekter den på erfaring med offentlighetsloven? Fordi åpenhetsloven er et eksempel på lover som grunnleggende sett stiller krav om dokumentasjon av bestemte forhold, for å styrke forbrukernes rett til å kunne ta informerte valg og kjenne til produksjons-kjeden for de varene og tjenestene vi kjøper. Den er et eksempel på lover og reguleringer som krever at virksomheter ikke bare kan rapportere at de sikrer arbeiderne anstendige arbeidsvilkår i alle ledd, de må også kunne dokumentere det. Og den er et eksempel på at krav om innsyn og tilgang på informasjon omfatter flere enn virksomheter underlagt offentlighetsloven. Oppfyllelse av åpenhetsloven krever god og treffsikker dokumentasjons- og informasjonsforvaltning. Det er nettopp det fagområdet vårt handler om. Disse problemstillingene er aktuelle for videreutvikling av vår kompetanse. ■

FREMTIDS-ANALYSEN

– slik bruker vi den
i Lillestrøm kommune

🔗 Synnøve Standal, Seksjonssjef, Dokumentasjonssenteret
Lillestrøm kommune

Vi har sett signalene en stund nå!
«The times they are a-changin'»
som Bob Dylan synger.

Vi tilhører et fagområde som er i stor endring. Arkivverket har satt seg som mål, at innen 2025 skal ingen offentlig ansatte måtte arkivere manuelt.¹ Høres ikke det egentlig littegrann skremmende ut? Har man ikke bruk for arkivarer heller da, kanskje? Og, hvem har lyst til å bidra til en endring som potensielt gjør deg irrelevant eller i verste fall arbeidsledig?

Å jobbe med motivasjon og endring er en viktig lederoppgave. Som leder er

¹ Arkivverkets målsetting er hentet fra: *Hva kan vi lære av Arkivflokken*, Pwc. Mars 2021

man alltid, som Askeladden, på utkikk etter verktøy som kan brukes for å forklare eller understreke vår rolle i virksomheten. Tall, fakta og lovhjemler har en tendens til å prelle av, men aldri undervurder kraften i en god fortelling. Fortellinger kan gi mening og utløse ønskede handlinger. Norsk Arkivråds jubileumsgave til medlemmene er derfor midt i blinken. En fremtidsanalyse som resulterer i fire scenarier som kan si oss noe om hva slags dokumentasjonsforvaltning og informasjonsstyring vi får i fremtiden. Det kan brukes!

URSKOG ELLER BLOMSTERENG?

Å jobbe med scenarier er ikke bare fri fantasi. I arbeidet med å lage disse fremtidsbildene ble det benyttet en metodikk hvor man tar utgangspunkt i drivkrefter; både de man er relativt sikre på og allerede ser konturene av – de såkalte tunge trendene, men også de mer usikre utviklingene – de vi ikke helt vet hvordan realiseres.

Og så er det jo sånn med fremtiden da, den har en egen evne til å forbløffe. På slutten av 1800-tallet var hestemøkk i gatene et stort problem i de store byene i Europa og USA. Byene hadde vokst raskt og man var helt avhengig

// Er vi på vei til Blomsterenga? Rikke, Guri, Renate og Katrine diskuterer fordeler og ulemper med lukkede data.
Foto: Synnøve Standal //

av hestetransport, noe som gjorde den enorme mengden hestemøkk til et gigantisk miljøproblem. Hvordan skulle det fortsette hvis befolkningen økte i samme takt framover? The Times skrev i 1894: «In 50 years every street in London will be buried under nine feet of manure». Tre meter møkk i gatene ble det riktignok ikke i 1950, selv om The Horse Manure Problem, som det blir kalt – virkelig var datidens tunge trend.

Så er heller ikke hensikten med fremtidsanalysen at den skal spå fremtiden med stor sikkerhet. Den skal gi oss forståelse for hva det er som skjer i dag og hvor vi kan ende opp, gitt ulike parametre. Analysen viser oss fire forskjellige fremtidsbilder som er

tatt helt ut til det ekstreme, alle med navn fra botanikkens verden.

Mine 16 medarbeidere ble kalt inn til workshop. Jeg var spent. Ville de kjenne seg igjen i beskrivelsen av utfordringer og trender? Hvilket fremtidsbilde ville de frykte eller håpe på? Ville de gå for smidige og tillitsbaserte 'Urskog' eller 'Blomstereng', eller setter de sin lit til sterk kontrollstyring i 'Botanisk hage' eller 'Privat park'?

Diskusjonen gikk livlig i gruppene og skapte en forståelse for hva det er som er under utvikling, og hvilke retninger vi antageligvis bør forberede oss på og styre mot. For det handler vel om å være med på å utvikle sitt eget fagområde? Ikke bare sitte og vente på å se hva som skjer?

TA EN TYDELIGERE ROLLE!

Rambølls analyse inneholder også noen klare anbefalinger. Blant annet å tydeliggjøre språk og begrepsbruk, og å inkludere informasjonsforvaltningen sterkere i organisasjonens eller bedriftens virksomhetsstyring.

I Lillestrøm kommune er vi så heldige at Dokumentasjonssenteret er en del av vår kompetente og fremoverlente Digitaliseringsavdeling. Vi opplever at det er en stor forståelse og drahjelp for vårt mandat. Derfor var det spennende å høre ledergruppens refleksjoner over de fire scenariene.

Det ble nikket gjenkjennende over bordet da de tunge trendene ble presentert. Dette var trender og utfordringer alle kjente igjen fra sine egne,

// Ledergruppen i Digitaliseringsavdelingen i Lillestrøm kommune nikker gjenkjennende til de tunge trendene.
Foto: Andreas Krogset Dalene //

beslektede fagområder i avdelingen. Det skaper troverdighet og gir et godt utgangspunkt for gode refleksjoner. Mine kolleger i ledergruppa fikk en forståelse som de selv kunne overføre til sine egne fagområder, samtidig som jeg opplevde at Dokumentasjonssenterets utfordringer ble forankret, forstått og tatt på alvor.

WHAT'S IN IT FOR US?

Rambøll peker på et viktig punkt når de sier at språket vi bruker og hvordan vi argumenterer bør forbedres. Kanskje man skal være mer tilbakeholden med å argumentere med lovverk og eventuelle avvik og konsekvenser ved tilsyn, men heller vise hvilken verdi man får

av god dokumentasjonsforvaltning og informasjonsstyring?

La oss heller snakke om hvilke gode innbyggertjenester man kan skape ved strukturerte data og arkivinnhold som byggesteiner. Hvordan man kan heve kvaliteten på saksbehandlingen ved å ha kontroll på dokumentasjonen. Hvordan vi kan forenkle og forbedre dialogen med innbyggerne våre ved god, digital kommunikasjon som man automatisk arkiverer i det den blir skapt. Hvor viktig det er for innbyggerne å kunne få innsyn i sin egen sak, og hvilken viktig samfunnsmessig betydning det har å utvise åpenhet i

forvaltningen ved fulltekstpublisering av dokumenter.

Og hvorfor bruke tid på å forklare saksbehandlere begrepet 'restanse' når vi bare kan si 'ubehandlede dokumenter'?

Rambøll peker på behovet for kompetanse og foreslår masterprogram under IT/informatikk. Gjerne det! Det er aldri feil med høy kompetanse, men det er ikke sikkert det er hele løsningen. Kanskje man kommer et godt stykke med godt gammaldags mot. Mot til å vise fagområdets verdi, mot til å ta den plassen det bør ha i virksomheten. I så fall er fremtidsanalysen et godt redskap å ta med seg. ■

Foto: Shutterstock.com

Endringer i KOMPETANSE- BEHOV

Erfaringer fra Bergen byarkiv

Av Jan Tore Helle, byarkivar, Bergen byarkiv

BERGEN BYARKIV er Bergens kommunes arkivtjeneste med delegert konsernovergripende myndighet i arkivrelaterte spørsmål. Vårt oppdrag i kommunen er todelt:

- Å sørge for at kommunen dokumenterer egen tjenesteutøvelse og oppgaveløsning, effektivt og i tråd med lover og lokale retningslinjer

- Å sørge for at den dokumentasjonen som skapes sikres og blir gjort tilgjengelig på en brukervennlig måte for enhver som har rett eller behov for tilgang

Ansvarer spenner altså over hele verdikjeden for arkivene, og sammenhengen mellom de to delene er åpenbar. Løser vi ikke den ene delen, får vi heller ikke gode resultater på den andre

siden av kjeden. Ansvarer er også svært omfattende. Det er lett å forskrive seg i en organisasjon som ivaretar mer enn 500 tjenestebeskrivelser som landets nest største offentlige organ. I tillegg har kommunen en lang og sammenhengende historie, der byens arkiver finnes omtalt helt tilbake til midten av 1200-tallet.

ARKIVARENE VÅRE ER UTDANNET OG FORPLIKTET TIL FOR DET FØRSTE, Å IVARETA TILLIT VED Å SØRGE FOR AT DOKUMENTASJON FINNES, AT DEN ER FORSTÅELIG OG AT DEN ER AUTENTISK. FOR DET ANDRE HAR DE ET LANGSIKTIG FOKUS PÅ DENNE OPPGAVEN.

Her ligger også noe av kjernen i det jeg vil kalle basiskompetanse og plattform for vår virksomhet som kunnskapsbedrift. Leder for digitale tjenester i National Archives, John Sheridan (2017)¹ har gitt et viktig konseptuelt perspektiv på dette. Arkivarene våre er utdannet og forpliktet til for det første, å ivareta tillit ved å sørge for at dokumentasjon finnes, at den er forståelig og at den er autentisk. For det andre har de et langsiktig fokus på denne oppgaven. Dette er oppgaver som utføres med tanke på bestandighet og fordi materialet har en unik verdi både i fortid, samtid og framtid. Til slutt i lys av dette langsiktige perspektivet, har vi også en grunnleggende forståelse og

1 Sheridan, J. (2017) Digital archiving: disrupt or be disrupted?, <https://blog.nationalarchives.gov.uk/digital-archiving-disrupt-or-be-disrupted/>

aksept for at forutsetningen for å løse oppgavene har vært og er i kontinuerlig endring. Jeg vil tro at dette er noe av bakgrunn for at kandidater med kulturhistoriske fag og med dokumentasjonsfag i fagkretsen, utgjør et viktig rekrutteringsgrunnlag i arkivsektoren.

Med dette perspektivet er arkivene også i teorien godt rustet til å ivareta den endringene vi har sett de siste årene. Utfordringen er kanskje hvordan vi selv har tilnærmet oss dette. Har vi gjort dette litt vanskelig for oss selv?

La oss først se litt på de tydeligste utviklingstrekkene som påvirker arkivene. Alle har selvsagt fått med seg hvordan mulighetene som ligger i bruk av ny nettbasert digital teknologi de siste årene, preger arkivarbeidet.

Den fasen vi er i nå omtales gjerne som den digitale transformasjonen (Helle, Jan Tore, 2021)². Disse endringene innebærer at arkivene må arbeide annerledes både for å sikre at dokumentasjon blir dannet, at den er pålitelig og forståelig. Samtidig er det en formidabel utfordring å tilgjengeliggjøre arkivene i tråd med brukernes digitale forventninger. Ikke minst fordi vi har et stort etterslep på digitisering av papirarkivene. Endringene her krever selvsagt behov for økt IKT-kompetanse.

En annen tendens som vi merker tydelig i Bergen byarkiv er økt krav til inn-

2 Helle, J.T (2021) Digital Transformasjon i kommunearkivene – status og retning. http://www.arkheion.no/wp-content/uploads/2021/11/Arkheion_2_2021_oppslag.pdf

synstjenester fra enkeltpersoner eller deres representant, knyttet til rettigheter og behov for kunnskap om egen historie. NOU 2019: 9. Fra kalveskinn til datasjø, har også omtalt denne utviklingen for arkivsektoren i sin helhet. Rettighetssamfunnet stiller større krav til kunnskap om proveniens og kontekst. I tillegg ser vi en utvikling med strengere regelverk og praksis rundt både innsyn og beskyttelse av informasjon (GDPR), som tilsier behov for spesialisert kunnskap om juridiske forhold, men også i faglige spørsmål rundt de saksområdene for eksempel en kommune arbeider med.

Endringstendensene over innebærer at vi må tilføre basiskompetansen i sektoren nytt innhold innen IKT, jus, organisasjons- og samfunnsfag. Hvordan har vi løst dette til nå? I lys av Sheridans perspektiv er det viktig at vi ikke faser ut de tradisjonelle arkivarene når vi skal tilføre nytt. Da er det risiko for at den tillitsbaserte kompetanseplattformen i arkivene skylles ut med badevannet. Arkivarene må omfavne også de endringene vi ser nå, og evne å koble tradisjonell kunnskap med ny kompetanse innen for eksempel teknologi.

Jeg mener at vi de siste 10–15 årene har kommet noe skjevt ut her. Vi har rekruttert ny kompetanse særlig innen IKT, men vi har ikke tilstrekkelig maktet å integrere disse i eksisterende kompetansebase. Og vice versa. Det eksisterende fagmiljøet har ikke tilstrekkelig lært seg teknologenes språk. Konsekvensen er at det i for stor grad er etablert egne fagmiljø som bare ivaretar de digitale arkivene, adskilt fra det tradisjonelle analoge miljøet. Dette har igjen påvirket forretningsutvikling i både egen organisasjon og i sektoren generelt, og på en slik måte at vi ikke har oppnådd nødvendige synergier. Vi har en tjeneste for analoge arkiver og

en annen tjeneste for digitalt skapte arkiver. Dette har ikke støttet den digitale transformasjonen i arkivsektoren. I noen tilfeller vil jeg også påstå at vi ser tilfeller av passivitet/abdikasjon for eksempel knyttet til å ivareta digitale arkiver. I andre tilfeller oppstår det konflikter mellom fagmiljøer. En svært uheldig konsekvens er at andre fagmiljøer, for eksempel rene IKT driftsmiljø, trer inn og overtar våre oppgaver.

ARKIVARENE MÅ OMFAVNE OGSÅ DE ENDRINGENE VI SER NÅ, OG EVNE Å KOBLE TRADISJONELL KUNNSKAP MED NY KOMPETANSE INNEN FOR EKSEMPEL TEKNOLOGI.

Så hva gjør vi med en slik utvikling? Det er en oppgave for meg som leder, og alle andre ledere i sektoren, å sørge for at organisasjonen og de ansatte omfavner og engasjeres i de endringene som skjer. Et grunnleggende virkemiddel er å etablere strategi som tydelig sier noen om endring og bruk av ny teknologi, og arbeider aktivt for å skape engasjement om retning og mål. Dette arbeidet må ta utgangspunkt i en nasjonal strategi for sektoren.

Videre må det gjennom styringsmekanismer sikres helhetlig gjennomføring og fart i tråd med strategi. I denne sammenhengen er det viktig å koble sammen tradisjonell kompetanse og ny IKT-kompetanse, slik at vi overbygger motstridende interesser og støtter IT-basert endring på tvers i organisasjon og sektor.

Jeg har derfor tro på å fortsatt rekruttere IKT kompetanse gitt at vi arbeider målrettet for å koble denne tett med tradisjonell fagkompetanse for å unngå

siloeffekter. For tiden er likevel rekrutteringssituasjonen krevende og IKT-kompetanse er både kostbar og vanskelig tilgjengelig. Jeg tror derfor det vil være nyttig å god dialog med utdanningsinstitusjonene og studenter der vi tradisjonelt har rekruttert. Da må vi legge fram behovene vi har, der kulturfag/historie i kombinasjon med IKT-fag og jus er foretrukket kompetanse. En slik dialog er en vinn-vinn situasjon for alle parter.

Jeg mener det også er nødvendig at vi kan utveksle kompetanse og læring gjennom økt samhandling med de fagmiljøene vi samarbeider tette med, for eksempel i en kommune. En effekt av digitaliseringen og økte forventninger til arkivene i særlig rettighetssaker, er det jeg vil kalle for økt intensitet i behandling av innsynssaker. Når arkivene er digitale blir det lettere tilgjengelig for bruk, men ofte uten den samme dialogen og veiledningssituasjonen som var mellom en arkivar og en bruker på en lesesal med muntlige overleveringer om kontekst, arkivenes sammenheng og hva man kan forvente å finne av svar i materialet. Digitaliseringen innebærer en endring i veiledningssituasjonen som det kan være krevende å kompensere for. Konsekvensen kan være at arkivene benyttes i sammenhenger der en ikke har tilstrekkelig kunnskap om forutsetninger og kontekst, og vi ser risiko for overdreven maktutøvelse, og/eller tap av viktige verdier³. Økt samhandling kan være en måte å både forebygge og bearbeide denne intensiteten og eventuelle konsekvenser av denne.

3 <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/Rr77p8/mener-kommunen-bruker-arkiver-til-aa-presse-sin-vilje-paa-innbyggerne>.

FoU-prosjekt

«Kvalitetssikring av digitisering i Digitalarkivet»

✦ Av Ottar A.B. Anderson, ottar.anderson@ikamr.no
Leiar Fylkessenter for digitisering av kulturarven (SEDAK)
ved Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal

Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal (IKAMR) har dei siste par åra jobba med eit forprosjekt og eit pågåande hovudprosjekt, som har omfatta kvalitetssikring av digitisering i Digitalarkivet. Forprosjektet har gitt ei utgreiing av behovet for ei kvalitetssikring og hovudprosjektet har omfatta beskriving og utvikling av metode og verktøy for ei integrert automatisert kvalitetssikring av dei digitiserte arkivkjeldene publisert på Digitalarkivet.

Arkivverket ynskjer at Digitalarkivet inngår i eit økosystem og stimulerer derfor til å etablere nye løysingar og samanhengande tenester rundt Digitalarkivet. FoU-prosjekta har fått utviklingsmidlar frå Arkivverket over to søknadsperiodar; til forprosjektet

og til hovudprosjektet. Arbeidet er utført i samarbeid med fagmiljøet og studentar ved NTNU i Gjøvik, Colorlab og Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk, Institutt for data-teknologi og informatikk (IDI), samt Institusjonsfotografenes Forening (IFF).

Funna våre tilseier at det er eit klart behov for kvalitetssikring av dei digitiserte/mediekonverterte arkivkjeldene som allereie er publisert på Digitalarkivet, men også for arkivkjelder som i framtida skal digitiserast/mediekonverterast og publisert.

// Arbeidsmøte i forprosjektet til Digitalarkivet NAPSA ved Arkivverket i Oslo, oktober 2016. F.v: Ingrid Jørgensen (Arbark), Aasta Karlsen (Arkiv i Nordland), Kristian Hunskaar (Arkivverket), Anette Skogseth Clausen (Arkivverket), Espen Tønnesen (Arkivverket), Snorre Dag Øverbø (Aust-Agder Museum og Arkiv), Ottar A.B Anderson (IKAMR) og Øystein Eike (Oslo byarkiv). Ikkje til stades: Espen Sæterbø (Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane) og Tove Wefald Pedersen (Norsk folkemuseum). Foto: Arkivverket //

BAKGRUNN DIGITALARKIVET

Digitalarkivet gjekk i desember 2019 frå å vere Arkivverket si eiga digitale plattform for kjeldevising til å bli heile Noreg si fellesløyse for mottak, (langtids)bevaring og publisering av digitisert og mediekonverterte historiske arkiv frå statlege, kommunale og private aktørar. Arkivinstitusjonar frå heile Noreg kan publisere sine arkiv, både offentlege og private. Offentlege som stat, fylke/region og kommune – private som bedrifter, lag, foreiningar og privatpersonar.

Ein kan søke i strukturerte data på tvers av arkivkjelder, lese fulltekstavskrifter, sjå fotografi, videoar og/eller høyre digitisert lyd. Digitalarkivet er utvikla av Arkivverket og første versjon var tilgjengeleg så tidleg som i 1998. Nokre av prinsippa til Digitalarkivet er at brukarane sine behov står i sentrum og at tenester er i kontinuerleg endring. Digitalarkivet har eit eige styringsråd og eit samarbeidsråd der innspel om vidareutvikling kan sen-

dast inn. Digitalarkivet publiserer løpande sine planar gjennom eit eige vegkart og nyheiter om Digitalarkivet¹.

UTFORDRINGAR OG MÅL

Kvalitetssikringsprosjektet omfatta dei fysiske kjeldene som er skapt på papir; som protokollar, dokument, kart, teikningar, illustrasjonar, kunstverk, notar og fotografi i form av reflekskopiar og negativ og positiv film-materiale. Kjeldene er i mange ulike storleikar, format og i ulik fysisk tilstand. Felles er at kjeldene er unike og representerer den norske kulturarven.

Arkivkjeldene publisert på Digitalarkivet blir digitisert/mediekonvertert av kvar enkelt arkivinstitusjon, både med ulikt utstyr og resultat. Det er derfor svært viktig å sikre kvaliteten på dei digitiserte/mediekonverterte filene som blir lasta opp og publisert i Digitalarkivet. Sluttbrukarane av Digitalarkivet

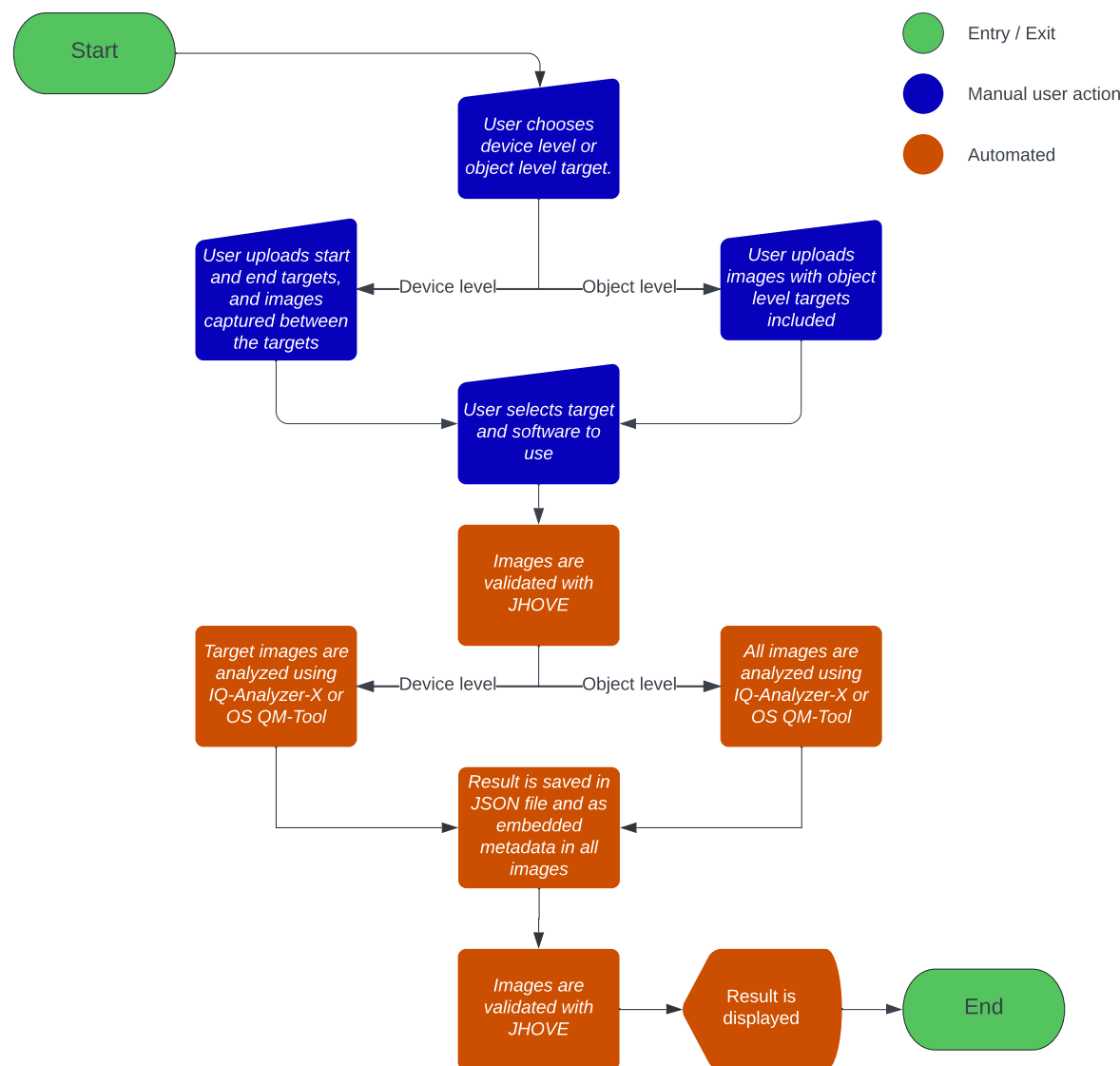
¹ <https://www.digitalarkivet.no/content/nytt-digitalarkiv>

vil forvente at desse arkivkjeldene blir presentert på ein tilnærma lik og einartad måte og at den digitale presentasjonen publisert på Digitalarkivet er lik den originale arkivkjelda. Det er her tross alt snakk om den norske kulturarven ein får digitalt presentert.

DIGITISERING – fysisk skapte format/kjelder som blir overført/mediekonvertert til digital format via skanning og/eller digital fotografering.

DIGITALISERING – «I utgangspunktet er digitalisering en samlebetegnelse for overgangen fra analoge, mekaniske og papirbaserte løysningar, prosesser og system, til elektroniske og digitale løysningar».

Beskriving henta frå Kommunal og Distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/ikt-politikk/digitaliseringen-i-offentlig-sektor/id2340245/>

// Flytkart i kvalitetssikringsmodulen gjennomført i det pågående hovedprosjektet. Her ser ein at fleire prosessar går i ei samla produksjonslinje. Dette gir effektiv og sikker handtering av prosessane. Illustrasjon utført av Mikael Falkenberg Krog, Jakob Frantztvåg Karlsmoen og Martin Wighus Holtmoen, studantar ved NTNU i Gjøvik, Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk, Institutt for datateknologi og informatikk (IDI). //

Målet for hovedprosjektet er at ein skal kunne gjennomføre automatisert sortering på kvalitetsnivå i samsvar med ISO 19264-1:2021 og filer validert ved bruk av JHOVE, (JSTOR/Harvard Object Validation Environment). I tillegg å sikre at informasjon om kvalitetsnivå følger i metadataen til filene via XMP (Extensible Metadata Platform).

Dette vil då gi arkivsektoren og sluttbrukaren moglegheit til å samanlikne arkivkjelder (datasett) for analyse og forskning på likt grunnlag (same kvalitetsnivå), uavhengig av kva for ein arkivinstitusjon som har digitisert/mediekonvertert materialet. Sidan informasjon om kvalitetsnivå følger filene som metadata, vil det for arkivsektoren bli mogleg å gjennomføre ein revisjon av kvalitet, uavhengig av databasesystem.

JHOVE: formatspesifikt API for validering av digitale objekt programert i Java. JHOVE var et felles prosjekt av JSTOR og Harvard University Library for å utvikle et utvidbart rammeverk for formatvalidering. Det er Open Preservation Foundation som forvaltar JHOVE per i dag. <https://jhove.openpreservation.org/about/>

INTEGRERING TIL DIGITALARKIVET

Det er via Digitalarkivet si back-end løysing/portal «Arkivdigitalisering» at alle dei digitiserte/mediekonverterte filene blir lasta opp og administrert for publisering på Digitalarkivet. Kvar enkelt arkivinstitusjon styrer si eiga digitisering/mediekonvertering og tilførsel av metadata via sine individuelle brukarkontoar.

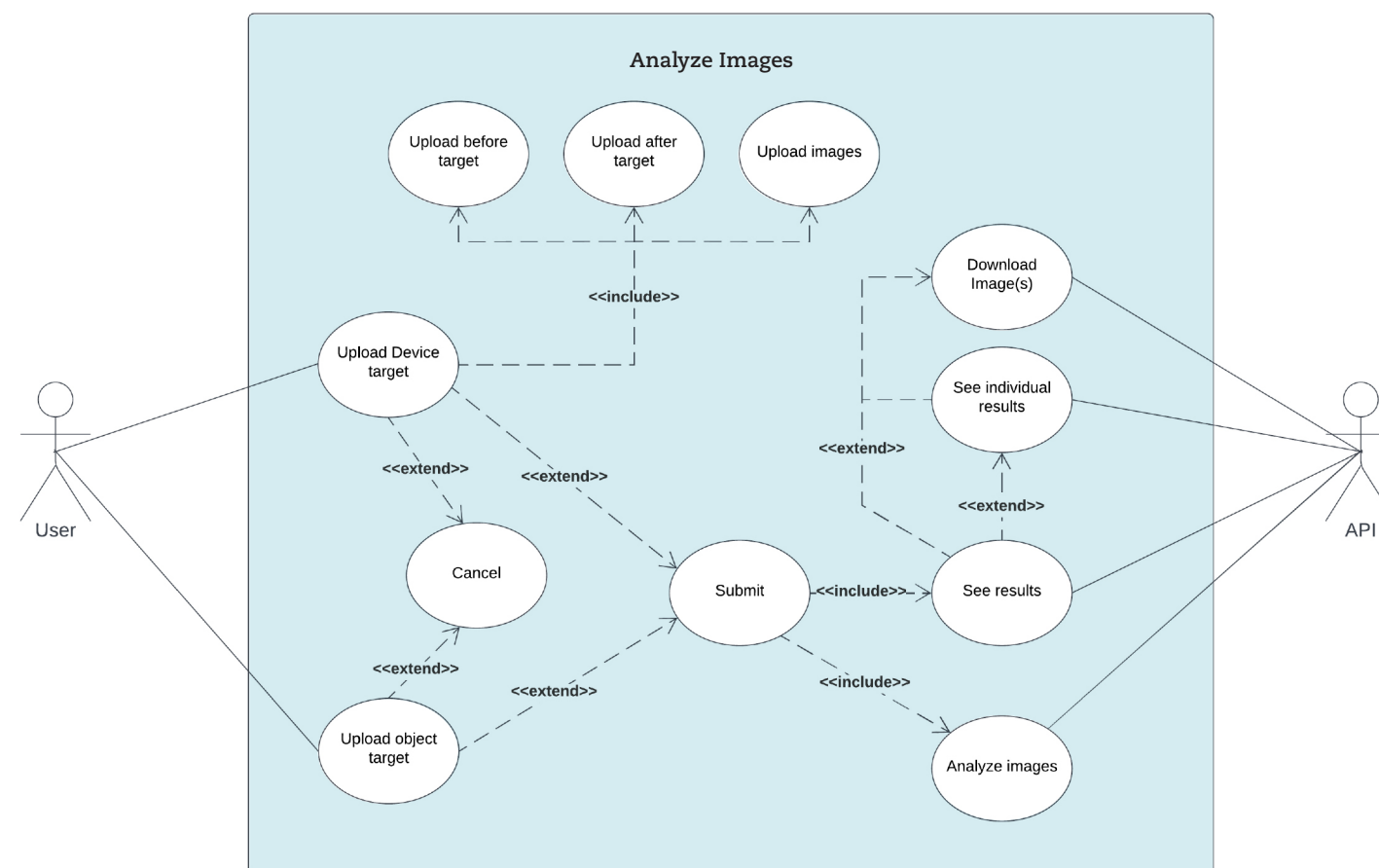
Det er per i dag kun visuell kvalitetskontroll som er tilgjengelig i back-end løysinga/portalen til Digitalarkivet.

Kvalitetssikringsmodulen som blir utvikla er tenkt integrert via eit programmeringsgrensesnitt, API (Application Programming Interface). Dette gjør det mogleg å tilføre ytterlegare funksjonalitet i den eksisterande kvalitetssikringa; automatisert sortering på kvalitetsnivå i samsvar med ISO 19264-1:2021 og filer validert ved bruk av JHOVE, (JSTOR/Harvard Object Validation Environment). I tillegg til sikring av informasjon om kvalitetsnivå, følger metadataen til filene via XMP (Extensible Metadata Platform).

INTERNASJONAL STANDARD ISO 19264-1:2021²

Denne standarden beskriv i detalj metode for kvalitetsanalyse av digitisering/mediekonvertering av papirbasert (reflektert) kulturhistorisk materiale. Den vart første gang publisert som ein teknisk standard i april 2017 og publisert som ein internasjonal standard i juni 2021. Arbeidet med å utvikle ein slik standard blir gjennomført gjennom fagekspertar som representerer sine land, her i Noreg gjennom Standard Norge. Are Flågan ved Nasjonalbiblioteket var delaktig i utforminga av

² <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:19264-1:ed-1:v1:en>

// Bruksmønster diagram i kvalitetssikringsmodulen syner kopling og prosess frå brukar og API (Application Programming Interface). Illustrasjon utført av Mikael Falkenberg Krog, Jakob Frantztvåg Karlsmoen og Martin Wighus Holtmoen, studantar ved NTNU i Gjøvik, Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk, Institutt for datateknologi og informatikk (IDI). //

// Referansekort/«target» frå Image Science Associates (ISA) object level target saman med arkivkjelda. Foto: Ottar A.B Anderson / IKAMR //

denne standarden og underteikna vart involvert i den aktuelle faggruppa ISO/TC 42 JWG 26 i desember 2018. Arbeidsgruppa har per i dag medlemmer frå USA, Tyskland, Frankrike, Portugal, Nederland, Storbritannia, Danmark, Noreg, Australia, Japan og Russland.

Beskrivinga i standarden omfattar 4 ulike kategoriar som blir analysert:

- Toneomfang og støy
- Farge
- Detaljar
- Geometri

For å gjennomføre ein analyse må ein ha ein kjent referanse, referansekort/«target» å måle mot. Denne blir analysert ved bruk av programvare, og ein får resultat presentert i eit av dei 3 ulike kvalitetsnivåa definert i standarden. A, B, C, eller ikkje godkjent.

Del 2 av standarden vil omfatte transparent materiale; altså negativ og positiv filmmateriale. Arbeidet med å definere dei nødvendige kvalitetsanalysane for denne type materiale er godt i gang og

når arbeidet er ferdigstilt, så vil vi lett kunne integrere dette i kvalitetssikringsmodulen slik at denne type materiale også vil bli kvalitetssikra på same måte som det papirbaserte (reflekterte).

HISTORIKK FORPROSJEKTET TIL DIGITALARKIVET – NAPSA

Forprosjektet til Digitalarkivet var *Nasjonal publiseringsplattform for skanna arkivdokumenter (NAPSA)*. Ei breitt samansett arbeidsgruppe frå arkiv, bibliotek og museum-sektoren vart oppretta av Arkivverket. I 2016 starta arbeidet med å utarbeide ein sluttrapport med anbefalingar for hovudprosjektet for NAPSA/Digitalarkivet. Leiar for arbeidsgruppa var Anette Skogseth Clausen og ansvarlig for prosjektet (kommunale arkiv) var Anna Malmø-Lund, begge frå Arkivverket. Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal ved Ottar A.B Anderson deltok i denne arbeidsgruppa og hadde hovudansvar for vedlegg 3 «*Minimumskrav til kvalitet i digitalisering av papirbasert materiale*» i delrapport «*KOMM 2016/ 7_Forprosjekt: Nasjonal publiseringsplattform for skanna arkivdokumenter (NAPSA)*».

// Dietmar Wüller, leiar i faggruppa ISO/TC 42 JWG 26 og gründer/dagleg leiar av Image Engineering studerer detaljar på referansekort/«filmtarget» gjennom mikroskop. Frå arbeidsmøte for del 2 av standarden i mai 2022 ved Image Engineering i Tyskland. Foto: Ottar A.B Anderson / IKAMR //

Det overordna målet var å etablere ei nasjonal publiseringsplattform for digitiserte/mediekonverterte arkivdokument i Noreg. Publiseringsplattforma skulle dekke arkivinstitusjonane sine behov for å publisere digitiserte/mediekonverterte papirbaserte arkiv og samlingar på Internett – og på denne måten imøtekomme samfunnet og publikum sitt ynske om digitale tenester innan arkivsektoren.

Den nasjonale publiseringsplattforma skulle vere både ei storskala publiseringsteneste for papirbaserte arkiv i Noreg – og ein leverandør av digitale tenester til innbyggjarane basert på innhald frå arkivinstitusjonane. Ein eigen modul som organiserer og styrer metadata og digitiseringsressursane, ville effektivisere arbeidet ved institusjonane.

I mars 2017, to månader før ISO 19264-1 blir publisert, overleverte arbeidsgruppa sluttrapporten med sine anbefalingar for hovudprosjektet for NAPSA/Digitalarkivet til Arkivverket.

Ei av oppgåvene i forprosjektet for NAPSA/Digitalarkivet var å definere minimumskrav til skanningskvalitet, skanningspraksis og vurdering av behovet for utarbeiding av ein rettleiar for beste praksis for skanning av papirbasert materiale for publisering.

Arbeidsgruppa sine tilrådingar for det vidare arbeid i hovudprosjektet for NAPSA/Digitalarkivet var mellom anna:

(side 32 i vedlegg 3): «*Kvalitetskontroll – For at resultatene skal ha en jevn god kvalitet uavhengig av operatør er det helt nødvendig med faste rutiner på kvalitetskontroll. Det bør ved enhver digitalisering brukes farge- og kontrast-referanser under digitaliseringa for å ha mulighet til sammenligning av resultatet opp mot referansen.*»

(Side 32 i vedlegg 3) «*Vurdering av behovet for utarbeidelse av veiledning for «best practice» for digitalisering av papirbasert materiale – Det er arbeidsgruppens anbefaling at hovedprosjektet jobber med utarbeidelse av en slik veileder.*»

(Side 10) «*Det ligger også i prosjektets plan å sette opp minimumskrav for produksjonen, slik at publikum er sikret digitale reproduksjoner av arkivdokumentene i god nok kvalitet.*»

Det vart i hovudprosjektet for NAPSA/Digitalarkivet ikkje gitt eit felles minimumskrav for kvalitet. Ansvar for dette fekk kvar enkelt arkivinstitusjon (brukar av Digitalarkivet) avgjere og ta ansvar for. Utarbeiding av ein rettleiar for beste praksis vart heller ikkje gjennomført.

RIKSREVISJONEN – RAPPORT OM UNDERSØKING AV DIGITALISERING AV KULTURARVEN

Omtrent samtidig som arbeidsgruppa leverte sin sluttrapport med anbefalingar til hovudprosjektet for NAPSA/Digitalarkivet, publiserte Riksrevisjonen sin rapport «*Riksrevisjonens undersøkning av digitalisering av kulturarven, Dokument 3:4, 2016 –2017*» publisert i februar 2017³.

Ein kan lese om bakgrunn og mål i rapporten (side 104): «*Samlingane i arkiv, bibliotek og museum er ein del av det felles nasjonale minnet vårt. Ved å digitalisere kulturarven kan ein ta vare på han for ettertida. Ein kan dessutan gjere han tilgjengeleg for og formidle han til folket utan at dei må oppsøkje samlingane fysisk.*»

Stortinget har lagt til grunn at fellesskapen har eit ansvar for å sikre kjeldene for kommande generasjonar og gi folket demokratisk tilgang til dei.

// Rapport «Riksrevisjonens undersøkning av digitalisering av kulturarven» //

3 <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2016-2017/digitalisering-av-kulturarven/>

Målet med undersøkinga har vore å vurdere om styringa og verkemidla i arbeidet med digitalisering av kulturarven fremmar ei god måloppnåing.

Nokre av funna i rapporten blir oppsummert slik (side 104): «*Arkivverket og store delar av museums-sektoren har ikkje prioritert digitaliseringsarbeidet slik det er foresett. Først i 2016 har Arkivverket utarbeidd eit overordna kriteriesett for prioritering, og dei interne planane har fram til 2016 hatt lite spesifikke og målbare mål for digitalisering. Over halvparten av musea manglar konkrete mål for kva resultat dei skal nå i sitt eige arbeid med digitaliseringa.*»

Riksrevisjonen tilrår at: «*Kulturdepartementet bør sjå til at Arkivverket etablerer ei meir systematisk, heilskapleg og målretta verksemdsstyring for digitaliseringsarbeidet.*»

NORSKE LOVKRAV OG FORSKRIFTER

Arkivsektoren har egne lovkrav og forskrifter ein må ha kjennskap til og følge ved digitisering/mediekonvertering av fysiske arkivkjelder.

«*Forskrift om utfyllende tekniske og arkivfaglige bestemmelser om behandling av offentlige arkiver (riksarkivarens forskrift)*»

«§ 5-15.Bildekvalitet ved skanning
Skanning av dokumenter skal utføres uten informasjonstap, og oppløsningen skal være på minimum 300 dpi ppi (100 %, RGB, 24 bit dybde, lavest mulig kompresjon).»

I tillegg har Arkivverkets ein eigen rettleiar for mediekonvertering av papirarkiver som gir ein del informasjon⁴.

4 <https://www.arkivverket.no/veiledere-for-offentlig-sektor/veileder-for-mediekonvertering-av-papirarkiver>

«3.2 – Skanning
Skanning av dokumentene må utføres med oppløsning og fargegjengivelse som sikrer at informasjon i originaldokumentet ikke går tapt i prosessen fram til det elektroniske dokumentet.

Under skanning skal det kontrolleres at det ikke har skjedd dobbel mating, at relevant innhold ikke er tildekket av bretter eller fremmedelementer og at dokumentet er rotert og beskåret riktig.

3.3 – Kvalitetskontroll og dokumentasjon
Mediekonverteringsprosessen skal være gjenstand for løpende kvalitetskontroll knyttet til alle ledd i prosessen. Arkiv-eier skal fastsette retningslinjer for hvordan kvalitetskontroll utføres.

- Kvalitetskontrollen skal sørge for at:
- skanningen er komplett
 - dokumentene er skannet med riktig kvalitet
 - formatkravene er oppfylt, dvs. at filene er lagret i et gyldig format
 - lagring av bildefilene er vellykket
 - de skannede dokumentene er koblet til riktige elektroniske metadata

Kvalitetskontrollen kan gjennomføres på ulike måter, for eksempel: visuelt, manuelt, automatisk og ved stikkprøver.»

GJENNOMFØRING AV FORPROSJEKTET «ANALYSE AV BEHOV FOR KVALITETSSIKRING AV DIGITISERING I DIGITALARKIVET»
Vår første plan var å gjennomføre ei omfattande spørjeundersøking av arkiv-institusjonane som brukarar av Digitalarkivet tidleg i prosessen. Grunna Covid-19 vart det store forseinkingar på levering av nødvendig programvare og utstyr for å kunne gjennomføre kvalitetsanalyse. Dette medførte at ferdigstilling av forprosjektet vart utsett frå desember 2021 til mars 2022.

Saman med samarbeidspartnarane våre, fagmiljøet ved NTNU i Gjøvik, Colorlab og Institusjonsfotografenes Forening (IFF) kom vi då fram til at det ville få ei betre effekt om spørjeunder-

søkinga vart «flytta» over i hovudprosjektet. Vi ville då ha fått utvikla meir av beskrivinga av sjølve modulen og ha endå meir relevante spørsmål vi kunne avklare. Spørjeundersøkinga vil bli gjennomført no i haust som ein del av hovudprosjektet.

For å få tilgang til store nok mengder datasett blei det tatt utgangspunkt i vår eigen produksjon ved Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal i Ålesund. Her kunne vi uhindra gjennomføre nødvendige oppsett av system – og i kombinasjon med samtalar med utvalde brukarar av Digitalarkivet samt ei systematisk søking på Digitalarkivet – meiner vi at vi har fått avklart behovet for kvalitetssikring på ein dekkjande måte.

// Eit av fleire kameraoppsett ved produksjonen til IKAMR. Phase One iXC 100mpx kamerasystem, referansekort/«target» frå Image Science Associates (ISA) object level target og original frå Fürst-arkivet (Fürst og Backer Fürst Arkitektkontor) Arkiveigar VITI – Jugendstilsenteret. Foto: Ottar A.B Anderson / IKAMR //

RESULTAT FORPROSJEKT «ANALYSE AV BEHOV FOR KVALITETSSIKRING AV DIGITISERING I DIGITALARKIVET»
Funna våre tilseier at det er eit klart behov for kvalitetssikring av dei digitaliserte/mediekonverterte arkivkjeldene som allereie er publisert på Digitalarkivet, men også for arkivmateriale som i framtida skal digitaliserast/mediekonverterast og publiserast. Generelt så ser vi ein noko ujamn kvalitet – og vi trur dette heng saman med at ansvaret for

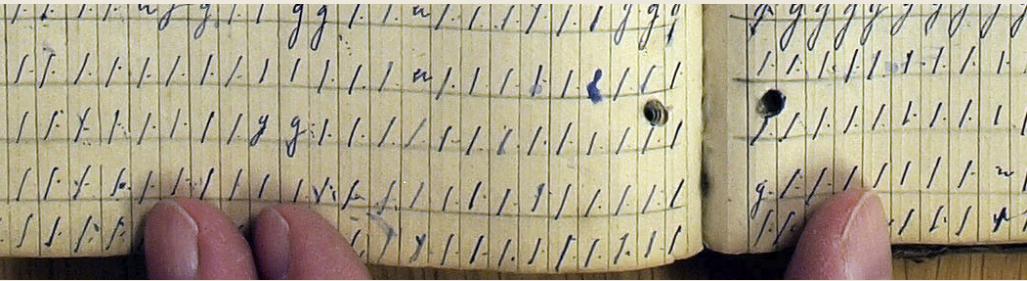
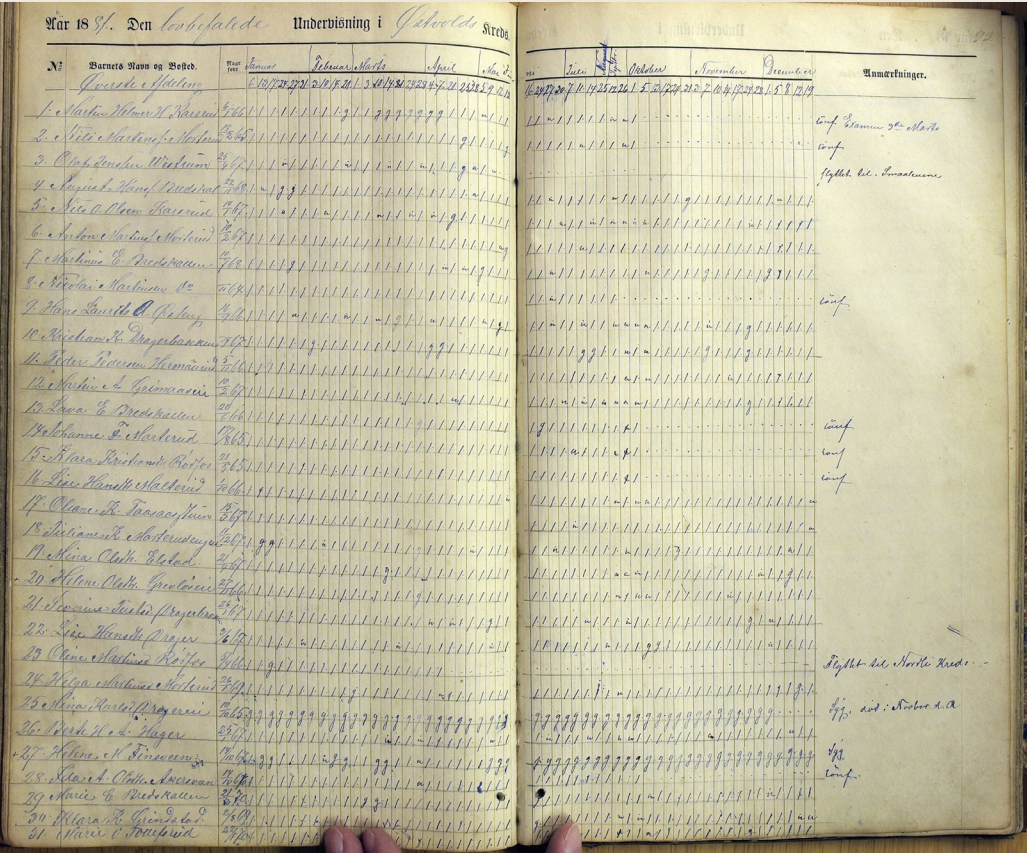
ein minimumsstandard for kvalitet ligg på kvar enkelt arkivinstitusjon.

Vi har samla nokre eksempel her og delt dei inn i 3 ulike kategoriar:

- A:** Direkte informasjonstap
- B:** Ikkje bruk av original primær arkivkjelde
- C:** Uønskt element (støy) i digitaliseringsprosessen

A) Eksempel med direkte informasjonstap

Eksempel 1:
Her ser ein at informasjon går tapt grunna feil val av metode for behandling av arkivkjelda under digitaliseringa/mediekonverteringa. Informasjonen som potensielt er skjult under handa er ikkje mogleg å lese.

// Eksempel 1 under kategori A, direkte informasjonstap. Arkivkjelde frå Vestre Toten kommunearkiv, publisert på Digitalarkivet. Skolehold- og skolesøkningsprotokoll, Fjeldsmarken krets i Vestre Toten skolekommune, 1863–1885 <https://media.digitalarkivet.no/view/65904/93>

Eksempel 2:

Ein ser at feil kalibrering og oppsett av utstyr kan få store konsekvensar for resultatet, som dei to kartbileta viser. På eksemplet til venstre har viktige detaljar, som høgdekurvane og linjer, forsvunne i skanneprosessen

// Eksempel 2 under kategori A, direkte informasjonstap.
Arkivkjelde frå vår eigen testproduksjon, ikkje publisert på Digitalarkivet. Foto: Ottar A.B Anderson / IKAMR //

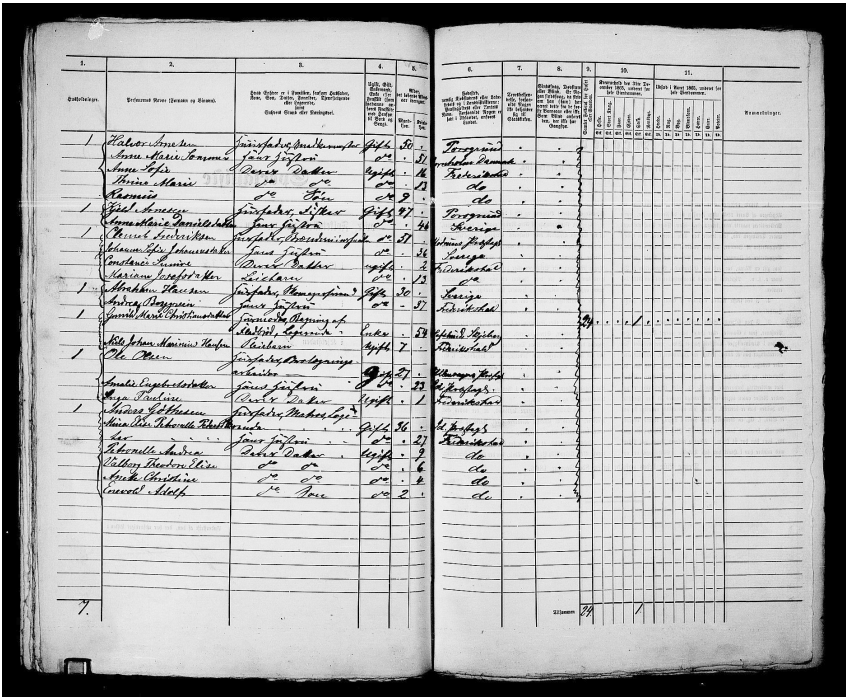

B) Ikkje bruk av original primær arkivkjelde

Her er det nok ein mikrofilm, som er ein reproduksjonsmetode, som berre kan utførast i svart og kvitt, som har blitt brukt som kjelde for digitiseringa/mediekonverteringa.

Ein må som hovudregel alltid nytte den originale primære arkivkjelda som utgangspunkt for digitiseringa/mediekonverteringa.

Fargeinformasjon og detaljar vil gå tapt ved bruk av ei sekundær kjelde/medie som i dette tilfellet mikrofilm.

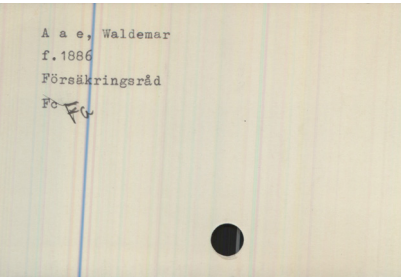

// Eksempel 3 i kategori B, ikkje bruk av original primær arkivkjelde.
Arkivkjelde frå Riksarkivet, publisert på Digitalarkivet. Folketelling 1865 for 0101P Fredrikshald prestegjeld, 1865. <https://media.digitalarkivet.no/view/37979/173>

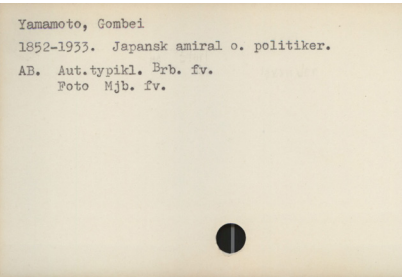
C) Uønskt element i digitiseringsprosessen

(her med eksempel henta frå Det Kungliga Biblioteket i Sverige)

Striper (støy) i ulike fargar som blir synlege på den digitale/mediekonverterte digitale reproduksjonen, men som ikkje er i den fysiske originale arkivkjelda. Dette oppstår ved bruk av rulleskannar som ikkje er kalibrert riktig. Ein ser i eksempel lengst til høgre at kalibrering er utført og stripene (støy) ikkje er synlige.

// Eksempel 4 i kategori C, uønskt element i digitiseringsprosessen.
Arkivkjelde Det Kungliga Biblioteket i Sverige. Porträttkatalogen, Kort #3 Aae, Waldemar. <https://kortkataloger.kb.se/portratt/3/>

// Eksempel 4 i kategori C, uønskt element i digitiseringsprosessen.
Arkivkjelde frå Det Kungliga Biblioteket i Sverige. Porträttkatalogen, Kort #106179. <https://kortkataloger.kb.se/portratt/106179/>

Image comparison

Information loss example

EIGEN VISNINGSMODUL

For best å vurdere nokre av funna frå vår eigen testproduksjon, så har vi satt opp ein eigen visningsmodul⁵. Denne fungerer ved at brukaren nyttar skyveknapp/»slider» for virtuelt å kunne samanlikne dei digitiserte/mediekonverterte filene. Brukaren oppfattar filene som plassert rett over kvarandre i ulike lag.

Vi har nytta ulik metodikk og utstyr for samanlikning av resultat på kvalitet. Resultata syner at det er store forskjellar, noko som underbygger behovet for kvalitetssikring og utarbeiding av ein rettleiar for «beste praksis».

⁵ https://bachelor_group9_2022.gitlab.io/image-comparer/

METODE FOR KVALITETS-SIKRING I FORPROSJEKTET FOR «ANALYSE AV BEHOV FOR KVALITETSSIKRING AV DIGITISERING I DIGITALARKIVET»

I forprosjektet tok vi utgangspunktet i programvare og referansekort/«targets» frå den amerikanske produsenten Image Science Associates (ISA). Golden Thread NXT-programvaren og referanse korta/«targets»; FADGI 19264 Device level target og object level target. Både programvara og referanse kortet/«target» FADGI 19264 Device level target var det nyaste oppdaterte kommersielle tilgjengelige utstyret ved oppstart av forprosjektet. Vår samarbeidspartner Institusjonsfotografenes Forening (IFF) stilte dette utstyret tilgjengeleg i prosjektperioden. Det blei gjennomført omfattande bruk av programvara saman med referanse kort/«targets» for analyse i vår eigen produksjon for å avklare om verktøyet ville vere eigna til oppgåva.

// Image Science Associates (ISA) referanse korta/«targets» FADGI 19264 Device level target og object level target. Foto: Piotr Cabaj / IKAMR //

STATUS HOVUDPROSJEKT «KVALITETSSIKRING AV DIGITISERING I DIGITAL-ARKIVET» – METODE FOR KVALITETSSIKRING

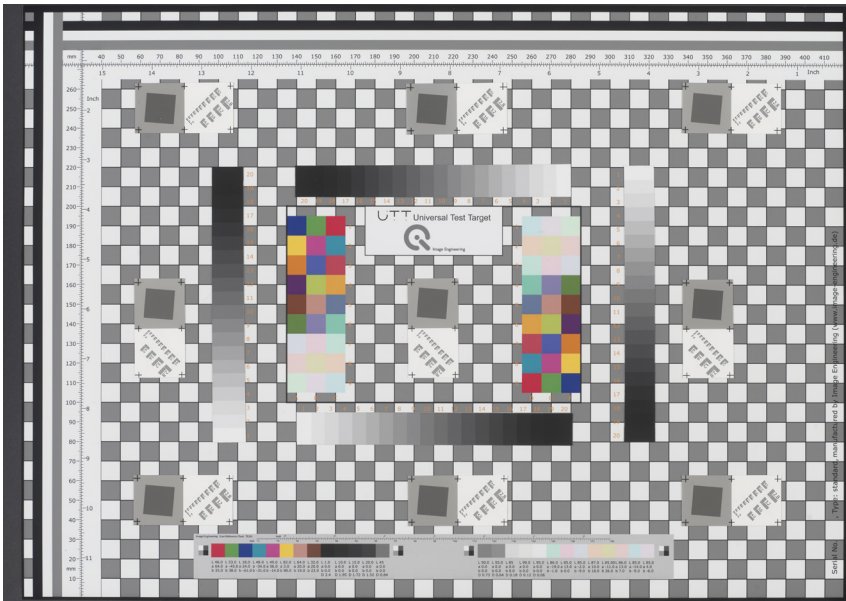
Hovudprosjektet starta opp i januar i år og har hatt deltaking av 3 dataingeniørstudantar ved Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk, Institutt for datateknologi og informatikk (IDI) ved NTNU i Gjøvik. Mikael Falkenberg Krog, Jakob Frantztvåg Karlsmoen og Martin Wighus Holtmoen. Dei har gjennomført bachelor-oppgåva si med utgangspunkt i nødvendige programmeringsbehov i hovudprosjektet. Der hovudoppgåva var utvikling av metode og verktøy for ei integrert automatisert kvalitetssikring i Digitalarkivet.

For å oppnå den nødvendige automatiseringa var det viktig å ha ei programvare som presenterte resultatene frå analysen i CVS eller XML-format. Resultata frå analysen måtte også bli presentert

i forhold til kvalitetsnivå (A,B,C eller ikkje godkjent) definert i ISO 19264-1:2021 standarden. Vi valde derfor i hovudprosjektet å prøve ut fleire andre programvareleverandørar. Image Engineering sin IQ-Analyser-X og Zeuschel sin OS QM-Tool samt ImageZebra. Det blei også tatt i bruk Universal Test Target (UTT) TE-262 A3 referanse kort i tillegg til dei frå Image Science Associates (ISA) vi hadde nytta i forprosjektet.

SAMARBEID MED STUDENTAR OG VIDARE ARBEID

At hovudprosjektet var eit studentprosjekt og underteikna var og er involvert i ISO/TC 42 JWG 26 faggruppa, viste seg å vere svært gunstig for hovudprosjektet som heilheit. Fleire av programvare- og referanse kort/«targets»- produsentane er sjølv medlem i denne faggruppa. Dette gav ein svært tett dialog og tilgang på faglege diskusjonar med produsentane.

// Referanse kort Universal Test Target (UTT) TE-262 A3 frå Image Engineering Foto: Piotr Cabaj / IKAMR //

// Arbeidsmøte ved NTNU i Gjøvik i mars 2022 saman med studentar ved Fakultet for informasjonsteknologi og elektroteknikk, Institutt for datateknologi og informatikk (IDI). F.v: Mikael Falkenberg Krog, Jakob Frantztvåg Karlsmoen, Martin Wighus Holtmoen og Ottar A.B Anderson Foto: Ottar A.B Anderson / IKAMR //

Image Engineering gav også fri tilgang til nødvendig programvare i perioden studentane var involvert.

Vår erfaring med å jobbe saman med studentar har vore svært positiv. Det var i forprosjektet via fagmiljøet ved NTNU i Gjøvik ved Colorlab, at vi først fekk kjennskap til moglegheita for eit studentsamarbeid. Med klare målsetjingar i ein travel kvardag, har vi saman lykkast i å løyse ei felles oppgåve som har gitt resultat både for studentane og for prosjektet.

Kvalitetssikringsmodulen vil no bli «stress-testa» her i produksjonen ved Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal i haust. Vi vil då få kjennskap til eventuelle behov for justeringar og

tilpassingar før arbeidet med ei vidare integrering til Digitalarkivet blir satt i gang. Ein vidare tett dialog med programvareprodusentane er også ei av oppgåvene vi vil jobbe med framover.

Prosjektet har også potensiale for eit felles skandinavisk samarbeid, sidan programvaren som er i bruk i modulen, blir nytta av leiande arkivinstitusjonar både i Sverige og i Danmark. Kontakt er allerede oppretta gjennom felles deltaking på kvalitetsanalyse- og brukarkurs i regi av ein av produsentane.

FORELØPIG KONKLUSJON

Vi ser at ved riktig bruk av metode og utstyr, er det fullt mogleg å sikre at den fysiske originale arkivkjelda blir

digitisert/mediekonvertert og publisert på Digitalarkivet på ein truverdig og kvalitetssikra måte. Digitiseringa/mediekonverteringa vil ikkje berre fungere for publiseringsformål, men vere ei digital sikring for ettertida om ein følgjer ein standard som nettopp har dette som formål.

Utarbeiding av ein god rettleiar som samanfatar kunnskapsressursar og «beste praksis» ville vere til stor hjelp for å oppnå ei felles forståing. Målet er at prosjektet kan vere første steg på denne vegen. ■

En smak på arbeidslivet

Redaksjonen synes samarbeidet mellom IKA Møre og Romsdal og studenter ved NTNU i Gjøvik er spennende. Vi tok derfor en prat med studentene Jakob Frantzvåg Karlsmoen, Martin Wighus Holtmon og Mikael Falkenberg Krog for å få deres perspektiv på samarbeidet og prosjektet.

– Kan dere fortelle litt om studieløpet?

Vi tar en treårig bachelorgrad i ingeniørfag innenfor data i Gjøvik. Studieprogrammet finnes på alle NTNU sine campuser. Det første året av studieprogrammet er lik på alle campuser, før man begynner på en egen studieretning basert på hvilken campus du studerer i det andre året. I Gjøvik rettes fokuset på cybersikkerhet og programmering.

I det siste semesteret gjennomfører man bacheloroppgaven. I studieprogrammet vårt er bacheloroppgaven et gruppeprosjekt der oppgaven blir gitt av en ekstern oppdragsgiver, som for eksempel en bedrift, organisasjon eller NTNU. Oppdragsgiver kan sende inn oppgaver til NTNU Bridge, der de godkjennes før vi som studenter eventuelt kan velge en av dem for bacheloroppgaven vår. NTNU hadde også noen

interne oppgaver, men man ble oppfordret til å velge en oppgave fra en ekstern oppdragsgiver.

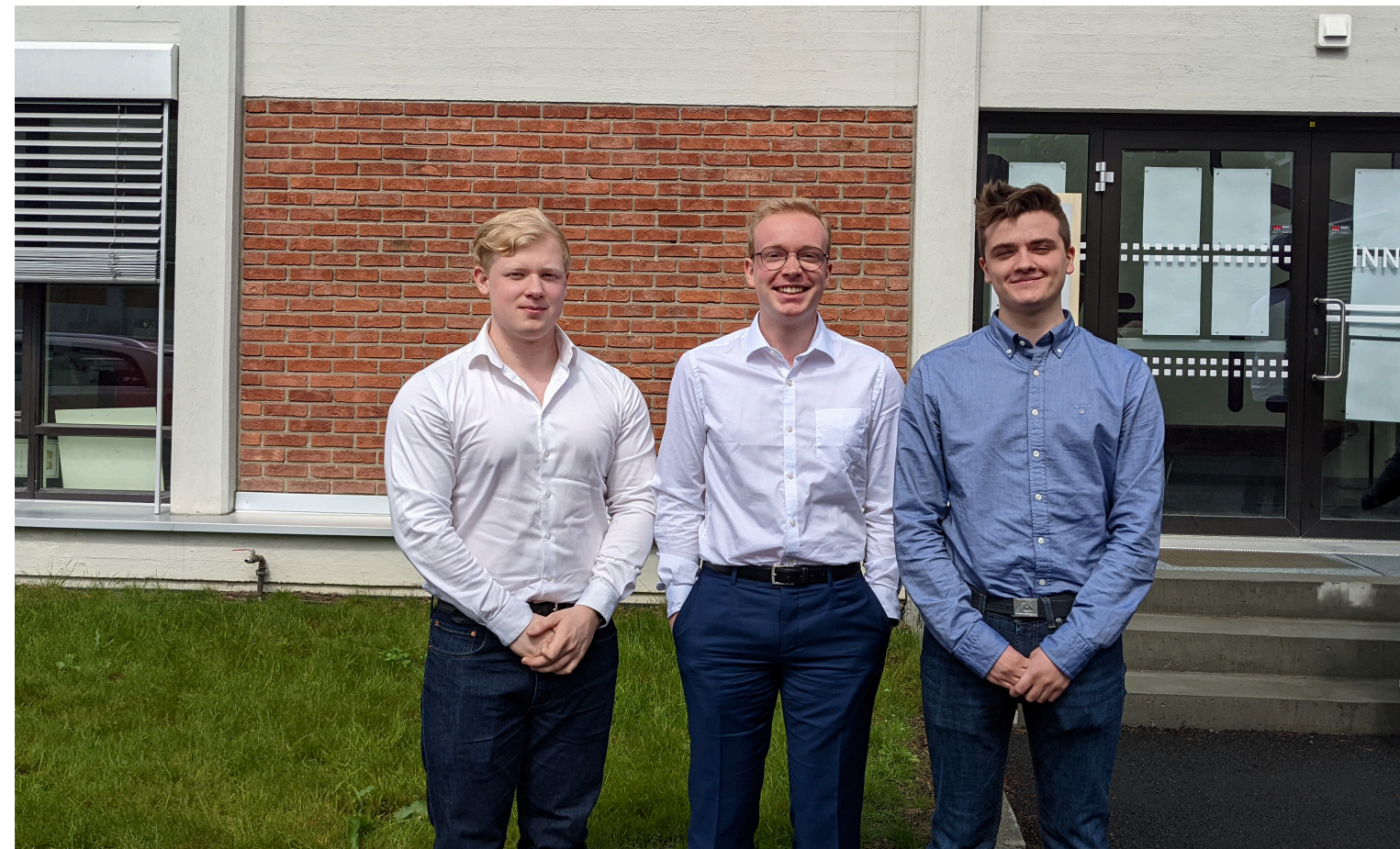
– Kan dere fortelle litt om prosjektet dere har med IKA Møre og Romsdal?

I 2017 ble det utført en undersøkelse av Riksrevisjonen om digitaliseringsprosessen av kulturarv. Denne undersøkelsen avdekket noen utfordringer innenfor feltet. For eksempel, mange samlinger i de norske kulturinstitusjonene var fortsatt ikke digitalisert, og det allerede digitaliserte materialet hadde ikke kvaliteten som det var forventet å ha.

For tiden gjøres bildekvalitetsanalysen hovedsakelig manuelt av de ansatte som laster opp materialet. Hvis denne prosessen automatiseres, ville det spare tid og redusere menneskelige feil. Derfor ønsket IKA Møre og

Romsdal, i samarbeid med Arkivverket, å utvikle en automatisert kvalitets-sikringsprosess.

Prosjektet hadde som mål å definere og utvikle en automatisert kvalitets-sikringsmodul for digitaliserte stillmedier, som bilder av dokumenter, kart og protokoller. Hoveddelen av prosjektet er en tjeneste som kjører i «skyen», ettersom det er den som oppfyller målene satt av IKA Møre og Romsdal. Den kan analysere bilder ved hjelp av et valgt bildekvalitetsvalue-ringsprogramvare, analysere resultatene, inkludere resultatene i bildefilen og gjøre det tilgjengelig for brukeren. Brukergrensesnittet var en mindre del av oppgaven. Det ble laget en web-basert brukervennlig løsning for å lett kunne ta i bruk funksjonaliteten som leveres av tjenesten som kjører i «skyen».

// Presentasjon av bacheloroppgave, Martin Wighus Holtmon, Jakob Frantzvåg Karlsmoen, og Mikael Falkenberg Krog.
Foto: Magnus Gluppe //

– Hvilke erfaringer har dere gjort i dette samarbeidet?

Den viktigste erfaringen fra dette samarbeidet var å jobbe med et prosjekt der krav og mål var satt av en ekstern aktør, og at vi derfor måtte samarbeide med de for å løse oppgaven. Det ga oss erfaring som er svært aktuell for arbeidslivet, og som er vanskelig å tilegne seg med de type oppgaver man vanligvis jobber med i studieløpet.

Originalt var planen at brukergrensesnittet skulle være en del av Digitalarkivets eksisterende løsning, men dette ble endret til at vi laget et eget brukergrensesnitt i stedet for å integrere det inn i Digitalarkivets løsning. Dette kom av at vi vurderte fleksibiliteten som gunstig, og at prosjektet ville bli uavhengig av tett oppfølging fra Digitalarkivet. Vi endte derfor opp med å endre prosjektkravene i løpet av

prosjektperioden. I ettertid har ikke dette vist seg å være noe stort problem, da løsningen vi utviklet likevel oppnådde alle målene satt av IKA Møre og Romsdal.

– Tenker dere at det er viktig at studiesteder har slike samarbeid, sett fra et student perspektiv? Eventuelt hvorfor/hvorfor ikke?

Ja, dette samarbeidet ga oss en god mulighet til å bli kjent med hvordan det er å jobbe i et større prosjekt over en lengre periode, samt at vi får en smak av hvordan det er å jobbe med prosjekter i arbeidslivet. Dette samarbeidet styrker det faglige nettverket både for oss, oppdragsgiver og NTNU.

I noen tilfeller har også studenter fått tilbud om ansettelse i bedriften de utførte oppgaven for, enten for å videreutvikle prosjektet eller som fast

stilling, noe som er veldig positivt for å komme seg inn i arbeidslivet.

– Fikk dere et inntrykk av arbeidslivet og hvilken retning dere ønsker å ta eller hva dere ønsker å jobbe med etter endt utdanning?

Prosjektet ga et godt inntrykk av arbeidslivet og ga oss noe erfaring som vil hjelpe i valg av retning etter utdanning. Teknologibransjen er svært bred, og det er derfor vanskelig å vite hva man vil jobbe med og hvordan man trives med ulike retninger uten å ha erfaring i dem. I oppgaven fikk vi erfaring med utvikling og prosjektstyring, som begge er store deler av teknologibransjen, og som vi nesten garantert kommer til å møte på i arbeidslivet. ■

// Foto: International Council on Archives //

Reflection: New Professionals Programme

✦ Nicola Laurent, ICA's New Professional Programme Coordinator
and President of the Australian Society of Archivists

In this article I reflect, as both a former Active New Professional and the current New Professionals Programme Coordinator, on the International Council on Archives (ICA) New Professionals Programme. Exploring what the Programme was established to do, how it has evolved, my experiences, and how it supports individuals and the broader community with professional development.

The International Council on Archives (ICA) New Professionals Programme¹ was established in 2014 to help build capacity within the archival and record-keeping profession. The Programme encourages new professionals to be active members of the ICA, to promote international engagement in their own countries, and extend the network of new professionals around the globe. The Programme also creates and shares resources to support the international new professional archival community.

Since it was formed the New Professionals Programme has continued to adapt and expand to be more robust and involve a significant mentorship² component. The Programme is designed to ensure the Active New Professionals are provided with support, advice, and guidance throughout the year, while they give their time and knowledge by helping to run social media accounts, give presentations, and design a project³ that will support the new professional community.

I am lucky to have experienced the benefits of the New Professionals Programme as an Active New Professional in 2016 attending ICA's Seoul Congress, and then since 2020 as the New Professionals Programme Coordinator. It is a unique experience getting to work with a cohort of your peers from around the world, building your confidence and your skills, meeting people (who I would never have introduced myself to otherwise), and knowing you are supported by each other and the ICA to make it the best experience possible. Now I get to support and mentor a team who work together to have a positive impact within the archival and recordkeeping profession as they are starting out, and help them share their knowledge, ideas and passion for the profession.

Convening a group of six people from different cultures, educational backgrounds and language groups, professional experiences is always revealing about the differences in professional

practice and the training and education people have undertaken to become an archivist or recordkeeper in their country. As we work together, the similarities and differences between everyone's experiences often become apparent, particularly during the decision process around the project where people share their priorities.

Each year the Active New Professionals design a project with the support of the New Professionals Programme team and their mentors. This ensures the new professionals have ownership of the work they are doing; it also provides the opportunity for them to show their strengths and ability to learn from each other and allows them to choose their focus area for the year. This experience helps to create a strong bond and sets the tone for the rest of their year together.

One of the most significant components of the Programme is the ICA's

financial support of the Active New Professionals to attend the ICA Conference or Congress. There they present as a group on their project, participate in a networking lunch, support a workshop, participate in the closing ceremony presentations and generally experience all an ICA Conference offers.

The ICA also provides the technical infrastructure to enable the Active New Professionals to manage, maintain and expand a communications network, which is intended to support information sharing amongst the wider new professional archival community. And with so much online presenting now occurring, they also develop and deliver a webinar as part of International Archives Week (generally on their project).

All participants are given a mentor who will provide professional support, advice and guidance throughout the year, and if their mentor will not be at

// Current Active New Professionals with their mentors and the New Professionals Programme team.

Foto: International Council Archives. //

the conference then they are also provided with a buddy to provide logistical support and advice during the event. The mentoring component has expanded significantly since I was an Active New Professional, and it is often cited as one of the best parts of the Programme. A special mention to Cécile Fabris, who is the coordinator of the Mentoring Programme.

Opportunities are created for the Active NPs to meet with leaders in the archival professional and within the ICA to ask questions, share ideas and experiences. The Programme is designed to be a two-way experience. You get out what you put in. Within the structure of the Programme, there are opportunities to take on a leadership role, share your voice and priorities with an international audience, and encourage the ICA to consider new directions.

For me, personally, the biggest thing I gained from being an Active New Professional was confidence. It gave me the confidence to approach people, to speak up about my thoughts, to say yes when the opportunity to being the Coordinator presented itself. Professional development comes in all forms, but a key way to build on your education is to participate, get involved and become an active professional within your community. Being involved as the Coordinator also reminds me of the importance to never stop learning.

We encourage everyone to support the work of the ICA New Professionals Programme and get involved. ■

1 <https://www.ica.org/en/new-professionals>
2 <https://www.ica.org/en/about-the-mentoring-programme>
3 <https://www.ica.org/en/ica-new-professionals-projects>

ICA's New Professionals Programme

Av Janny Sjøholm, rådgiver hos Interkommunalt arkiv i Hordaland

FOR FØRSTE GANG ER NOEN FRA NORDEN, nærmere bestemt Norge, valgt ut til å delta i the International Council on Archives (ICA) sitt New Professionals Programme for 2022. En gruppe «New Professionals» bestående av arkivarer og dokumentasjonsforvaltere fra hele verden er valgt ut, og vi skal jobbe med et felles prosjekt som senere skal presenteres på ICA-konferansen i Roma til høsten.

HVA ER «THE NEW PROFESSIONALS PROGRAMME»?

ICA opprettet the New Professionals Programme i 2014 for å engasjere fremtidige ledere innen fagfeltet arkiv- og dokumentasjonsforvaltning. **Formålet med programmet er å oppfordre «nye profesjonelle» til å bli engasjerte fagfolk og aktive medlemmer av ICA, som videre vil bidra til å stimulere internasjonalt engasjement, både innen egne land og internasjonalt.**

New Professionals-programmet har også til hensikt å utvikle og dele ressurser for å støtte oppunder det internasjonale miljøet til nye profesjonelle.

ICA anser alle med mindre enn fem års erfaring som nye profesjonelle, inkludert studenter uten arbeidserfaring, og oppfordrer dem til å engasjere seg gjennom programmet. Hvert år velges seks personer fra hele verden ut til vervet «Active New Professionals». Vervet går over ett år. Gjennom dette vervet skal vi representere andre nye profesjonelle i tilsvarende situasjoner inn mot ICA. I tillegg skal vi jobbe med sosiale medier, gi presentasjoner og utvikle et felles prosjekt som skal støtte opp under «the new professional community». Dette prosjektet skal så presenteres på ICAs egen konferanse, som i år arrangeres i Roma, fra 19. til 23. september.

I år er jeg en av de seks utvalgte til the New Professionals Programme, sammen med Susannah Tindall (Australia), Oscar Zamora Flores (USA), Laura Ytrube Mori (Peru), Gina Chacon Vargas (Costa Rica) og Lerato Tshabalala (Sør-Afrika).

Et av målene med programmet er å styrke kompetansen til nye profesjonelle, spesielt på et internasjonalt nivå. De som blir valgt ut som Active New Professionals blir støttet av ICA med veiledning og rådgivning. Programmet har blant annet en egen koordinator som følger oss gjennom hele året, Nicola Laurent fra Australia. I tillegg til å samarbeide med koordinatoren for New Professionals-programmet, samarbeider vi også tett med ICAs sekretariat og er også knyttet opp mot en mentorordning.

MENTORPROGRAMMET

Mentorordningen ved New Professionals-programmet legger opp til at alle Active New Professionals får tildelt en mentor med lang erfaring innen arkiv og dokumentasjonsforvaltning, matchet ut fra faglige interesser og erfaring. Mentorordningen er, i likhet med New Professionals-programmet, et frivillig verv. Mentorene setter av noen timer i måneden til å følge opp sin mentee, og deltar på noen fellesmøter. **Målet er at mentorene skal kunne gi råd om faglige og karriereorienterte problemstillinger, for å styrke the Active New Professionals sin faglige forståelse og utvikling.**

Mentorene kan for eksempel bidra ved å lese gjennom utkast til artikler, foregå ressurser og gi råd om videre utdanning og jobbsøking. I tillegg skal de gi tilbakemeldinger på prosjektet som

the Active New Professionals skal gjennomføre. Det er opp til hver enkelt mentor og mentee å selv finne ut hvordan man ønsker å strukturere forholdet og hva man ønsker å få ut av det.

Min mentor er Margaret Crockett, fra England. Hun jobber som konsulent, og har over 30 års erfaring innen arkiv og dokumentasjonsforvaltning. Hun bistår på en rekke ulike prosjekt, og jobber i tillegg hos ICA som kursansvarlig. Hun har vært mentor gjennom the New Professional Programme hos ICA i flere år, men også gjennom Archives and Records Association (ARA) i Storbritannia og Irland.

Margaret har lang erfaring innen opplæring, som er en av grunnene til at vi ble matchet. En av arbeidsoppgavene mine ved Interkommunalt arkiv i Hordaland er å lede ordningsoppgavene vi har på papirarkiv, og jeg jobber derfor mye med opplæring innen dette. For at jeg skal få mest mulig ut av mentorprogrammet ble vi enige om at jeg skal utarbeide en opplæringsplan for nyansatte som jobber med ordning av papirarkiv, hvor hun vil bistå meg med ulike ressurser og tilbakemeldinger. På den måten har vi begge noe konkret å jobbe med som del av mentorprogrammet. I tillegg til dette deler Margaret også mye fra av sine erfaringer fra feltet, både nasjonalt og internasjonalt, og svarer på alle mulige spørsmål jeg måtte ha. **Jeg har et stort faglig utbytte av å ha en erfaren mentor å lære av, og syntes absolutt at en slik mentorordning er en positiv form for kompetanseheving som vi gjerne kunne sett mer av innen vårt fagfelt.**

Jeg ser flere fordeler ved å ha en mentor, enten det måtte være gjennom et formelt opplegg som ved mentorordningen til ICA, eller mer uformelt der en erfaren kollega for eksempel tar på seg

Å FUNGERE SOM MENTOR KAN OGSÅ VÆRE EN GOD MULIGHET TIL Å UTVIKLE EGNE LEDEREGENSKAPER.

et ekstra ansvar for å følge opp en nyansatt ved egen arbeidsplass. Man kan få støtte og veiledning innen det man selv spesialiserer seg innen, men også bli introdusert til andre deler av fagfeltet man selv kanskje ikke har så mye erfaring med. Et slikt mentorforhold kan også være hjelpsomt for å få en større forståelse av hvordan fagmiljøet ser ut og man kan bli introdusert for et større nettverk gjennom mentoren sin.

I tillegg til de fordelene jeg selv har opplevd som mentee, vil jeg påstå at det også finnes fordeler for den som påtar seg ansvaret ved å være en mentor. I tillegg til at det kan være givende og lærerikt å dele av egen kunnskap og erfaringer, så kan man også få innblikk i nye perspektiver og bli utfordret på etablert praksis av noen som ser på arkivfaglige utfordringer med nye øyne. Å fungere som mentor kan også være en god mulighet til å utvikle egne lederegenskaper.

UNDERSØKELSE AV NYE PROFESJONELLE INNEN ARKIV OG DOKUMENTASJONSFORVALTNING

I tillegg til å ta del i mentorordningen ved New Professionals-programmet, så skal vi som er valgt ut også jobbe med et felles prosjekt. Hvert år utvikler de utvalgte et gruppeprosjekt som skal støtte opp under målene til programmet. **Dette prosjektet skal komme nye profesjonelle innen arkiv og dokumentasjonsforvaltning til gode, samt bidra til engasjement på et internasjonalt nivå.** Prosjektet skal så presenteres på ICA-konferansen samme år.

Selve samarbeidet rundt prosjektet har vært svært givende. Gjennom å samarbeide med de andre i kohorten har jeg blitt introdusert for nye synspunkt og innfallsvinkler som jeg ellers ikke hadde blitt introdusert for. Nettopp det at vi alle har erfaring og utdanning fra ulike land og verdensdelar har vært hjelpsomt i å utvikle et prosjekt som skal komme alle nye profesjonelle til gode og bidra til internasjonalt engasjement.

Vårt prosjekt tar utgangspunkt i en undersøkelse som ble gjort i 2016 av den daværende New Professionals-kohorten. Undersøkelsen så på hvem nye profesjonelle innen arkiv og dokumentasjonsforvaltning er som gruppe. Det er nå gått seks år siden denne undersøkelsen, og i mellomtiden har det skjedd flere endringer som kan ha påvirket denne gruppen. Det har skjedd en teknologisk utvikling, stadig flere utdanningstilbud har blitt etablert og i tillegg har det vært en global pandemi. Vi var derfor interessert i å gjennomføre en lignende undersøkelse for å få et innblikk i dagens situasjon for nye profesjonelle. Vi skal se på hvem som hører til denne gruppen, hvilken utdanning de har, hva de jobber med, hvilke utfordringer de har og hvordan de kan få mer støtte.

Den tidligere undersøkelsen vil fungere som et utgangspunkt, og vi vil være interessert i likheter og ulikheter mellom de to undersøkelsene. Vi forventer som nevnt at teknologisk utvikling, utdanning og corona-pandemien vil ha en påvirkning på svarene, men at det her gjerne kan være geografiske ulikheter. Både endringer over tid og ulikheter ved forskjellige land og verdens-

delar vil være av interesse. På grunn av den høye svarprosenten fra norske arkivarer og dokumentasjonsforvaltere, som faktisk utgjorde hele 15,8% av alle deltakerne til undersøkelsen, vil det være mulig å si noe spesifikt om norske forhold for nye profesjonelle. Dette er noe jeg planlegger å gå i dybden på etter hvert som det felles prosjektet vårt går mot slutten.

Spørreundersøkelsen ble nylig avsluttet. Nå gjenstår jobben med å analysere dataene og sammenstille dem. Som nevnt vil resultatet presenteres på ICA-konferansen i Roma, noe som er en unik og utfordrende mulighet for de av oss som er Active New Professionals. I tillegg til dette skal vi også publisere en rapport med funnene våre, som vil bli tilgjengelig på engelsk, spansk og fransk. I den vil vi gjøre grundig rede for hvem nye profesjonelle innen arkiv og dokumentasjonsforvaltning er, hvilken utdanning de har, hva de jobber med, hvilke utfordringer de har og hvordan de kan få mer støtte. Vi vil komme med konkrete forslag til hva ICA kan gjøre for å løfte frem denne gruppen og hvordan de kan bedre støtte nye profesjonelle.

ENGASJER DEG!

Hvert år søker ICA deltakere til the New Professional Programme. Jeg vil oppfordre alle som enten studerer arkiv og dokumentasjonsforvaltning eller som har opp til fem års erfaring om å søke neste år. Programmet er en unik mulighet til å få innblikk i verdens største arkivorganisasjon. Man vil få mye verdifull erfaring innen samarbeid, sosiale medier, prosjektarbeid og i å presentere på en internasjonal arena. Man vil også få muligheten til å skaffe seg et internasjonalt nettverk og bli introdusert for nye synspunkt og tenkemåter. Under hele prosessen vil man få tett oppfølging av program-

The ICA New Professionals Programme supports people with less than five years experience in the archival or recordkeeping profession to develop their professional knowledge and skills, and join a worldwide network of archives and records management students and new professionals.

Each year you have the opportunity to join the New Professionals Programme and become an Active New Professional, where you will:

- Attend and present at an ICA Congress or Conference
- Receive a mentor who can provide professional support, advice and guidance
- Meet leaders in the archival profession and participate in networking events
- Receive a conference buddy who will support you during your conference experience
- Become part of an Active New Professionals cohort
- Maintain and enhance an international communications network that supports information sharing amongst new professionals
- Participate in a project that will support new professionals within the archival and recordkeeping profession

I'M NOT AN ACTIVE NEW PROFESSIONAL HOW CAN I STILL BE INVOLVED?

- Join the ICA as a student or individual member and take advantage of your ICA membership
- Volunteer to translate online content
- Contribute to the New Professionals Programme newsletter
- Engage with the international new professional archival community on New Professionals Programme social media channels

WANT TO KNOW MORE?

- Follow us on **Twitter** (@ICArchiv_NP) **Facebook** (ICA New Professionals / Nouveaux professionnels) and **WeChat**
- Subscribe to the **New Professionals Programme newsletter** (<https://www.ica.org/en/newsletters>)
- Visit the **New Professionals Programme on the ICA website** (<https://www.ica.org/en/new-professionals>)

CONTACT US!
Active New Professionals at newprofessionalsprogramme@gmail.com
New Professionals Programme Coordinator at newprofessionals@ica.org

koordinatoren og sekretariatet samt mentoren man blir tildelt.

Jeg vil også oppfordre alle som måtte være interessert til å søke seg inn i mentorordningen. I likhet med New Professionals-programmet søker ICA deltakere til mentorordningen hvert år. Både de som er midtveis i karrieren og de som har lang erfaring oppfordres til å søke dersom de er motivert til å bruke tid på å følge opp en ny profesjonell.

I tillegg til New Professionals-programmet og mentorordningen finnes det en rekke andre muligheter dersom man er interessert i å engasjere seg i ICA,

da ICA har flere forskjellige forum hvor man kan engasjere seg. Det kan for eksempel være gjennom å delta i ekspertgrupper, forum for profesjonelle foreninger, forum for nasjonalarkiv, regionale avdelinger eller profesjonelle seksjoner. Uavhengig av hvordan og i hvilken grad man kunne tenke seg å engasjere seg så vil jeg oppfordre til å undersøke mulighetene. For min egen del har engasjementet mitt i ICA vært svært lærerikt og utfordrende, og jeg har møtt utrolig mange dyktige folk som jeg har lært masse av. ■

Reflections on **Mentoring**

 An email interview with Margaret Crockett,
Consultant Archivist and Records Manager

Who are you?

I am a British archivist and records manager and I have a consultancy business which specializes in record-keeping projects and training. I work mostly in the UK but I have lived and worked in other countries (the US, Hungary, Germany and Bosnia) as well as travelling to deliver training and projects. I also work for the International Council on Archives (ICA) on a part-time consultancy basis as their Training Programme Manager.

Why did you choose to be a mentor and part of the ICA program?

I chose to be a mentor for ICA's mentoring programme because it is always interesting to meet people who are relatively new to the profession, especially if they are from a different country to my own. I enjoy learning about the differences and similarities in their approach to training and education and about the things that worry as well as inspire my mentee. Although the obvious aim of the programme is for the mentees to have the benefit of someone who has more experience and knowledge not only of record-keeping but also of the international archives arena, I find that it is very much a two-way exchange. I often find out about initiatives and alternative ways of approaching issues from my mentees and it feels like that helps to keep me on my toes.

You live in UK, can you tell us shortly about the educational system for archives in your country?

Do you have mentors or something like this as part of the educational system in UK?

Here in the UK we have a fairly mature profession in that we have established post-graduate courses in archives and records management in a number of universities. This is the usual route into the profession. The courses are accredited by the Archives and Records Association (ARA), and I used to serve on the panel that visited the universities to assess their programmes. ARA also has a Professional Development programme with three levels, foundation, registered and fellow. To be awarded any of these, members need to complete portfolios demonstrating their experience and learning, as well as reflection on their continuing professional development (CPD). I have always been a vocal advocate of CPD and have written as well as presented on the subject in the UK and at ICA conferences so when the fellowship level was established, I felt honour-bound to apply. I am proud to say I was in the first cohort to be awarded fellowship of ARA. The scheme also requires mentors and I have been a mentor to several individuals over the years. We also have the Information and Records Management Society here in the UK, which is where the records managers who are more focused on record-keeping and information governance and less on archives management tend to be found. But I am a member of both and the divide between the records management pro-

fession and that of archivists is not that marked.

From your experience, what is the future for our profession? How do we need to change to meet future challenges?

With respect to the future of our profession, it is hard to predict. I think our basic principles and skills will remain relevant. We seek to find or establish order, we assess the relative value of archives and records, we study and analyse information and data in order to use it to classify, group and find the evidence held in the records. But we will undoubtedly continue to need to understand information technology and the way computers are used to create and manage data, particularly data and information that are records. In common with many other professions we will need to find ways to work 'smarter' and to explain or advocate for the resources, especially time and expertise, needed to do our job well. Record-keeping is and will remain vital for accountability, transparency, and the growth of knowledge not just about the past but into the future. I am coming to the end of my career and my mentees will be carrying on with that responsibility after I have left to travel the world and indulge in my hobbies. I may be able to help them now by being a sounding board and offering some advice, but I am confident that they will do a better job than my generation in taking care of the world's documentary heritage in the future. ■

ÅRETS ARKIV 2022

FORESLÅ KANDIDATER TIL PRISEN ÅRETS ARKIV!

► **Hvilken virksomhet synes du fortjener å bli Årets arkiv i 2022? Det er fullt mulig å foreslå virksomheten man selv jobber i, og det er heller ikke nødvendig å oppfylle alle kravene i statuttene – man kan bli nominert så lenge man oppfyller ett av kravene!**

Alle medlemmer har rett til å foreslå kandidater. Forslaget må inneholde nødvendige opplysninger om arkivet og en begrunnelse for hvorfor nettopp dette arkivet fortjener å bli Årets arkiv. Prisen deles ut under Norsk Arkivråds Høstseminar, 8. og 9. november.

► **Forslaget sendes på e-post til Norsk Arkivråd: postmottak@arkivrad.no**

STATUTTER FOR PRISEN:

- Prisen «Årets arkiv» er opprettet av Norsk Arkivråds landsstyre.
- Prisen tildeles et dagligarkiv, arkiv eller samarbeid innen arkivdanning som har vært innovative i å møte brukernes behov. Arkivet må ha en sentral rolle i de(n) virksomheten(e) det er en del av, og blir brukt til å støtte opp om virksomheten(e)s mål. Arkivet må være et godt styringsredskap for virksomheten og bidra aktivt til faglig utvikling i arkiv- miljøet. Framtidsretting, god kunnskapsformidling og markedsføring, brukervennlighet og tilgjengelighet, god dokumentfangst, god service og god ressursutnyttelse kan være kriterier for tildeling av prisen. *Det er tilstrekkelig å oppfylle ett av disse kriteriene for å kunne bli nominert til prisen.*
- Prisen er en kunstgjenstand.
- Juryen består av 3-5 personer, utpekt av Norsk Arkivråds landsstyre. Juryens leder er NAs leder. Juryens behandling er konfidensiell og beslutningen kan ikke overprøves.
- Alle medlemmer i Norsk Arkivråd har forslagsrett.
- Prisen kunngjøres i Arkivråd og på Norsk Arkivråds nettsider.
- Norsk Arkivråd dekker om nødvendig reise og opphold for en representant for risvinneren ved utdeling av prisen. Juryens arbeid legges opp til gitte budsjettrammer.
- Det sittende landsstyre avgjør til enhver tid om prisen fortsatt skal deles ut.

Foto: Pixabay.com

Kan offentlig sektor bruke samtykke som grunnlag for behandling av personopplysninger?

🔗 Siri Eriksen, seniorrådgiver i Nasjonalt ressurscenter for deling og bruk av data

Innlegger er en oppsummering av en artikkel først publisert på Digitaliseringsbloggen¹

INNLEDNING

Offentlig forvaltning behandler til enhver tid store mengder data. For å ivareta innbyggernes rettssikkerhet og tillit til det offentlige er det viktig at behandlingen skjer på en lovlig, rettferdig og åpen måte. Dette kan til tider være enklere sagt enn gjort, blant annet fordi regelverket er komplekst og ikke alltid helt enkelt å forstå.

I Digitaliseringsstrategien² uttrykte regjeringen et ønske om at det skulle etableres et ressurscenter «med spisskompetanse på sammenhengen mellom juss, teknologi, forretnings- og forvaltningsprosesser, som læremiljø og kompetansebank for hele offentlig sektor». Som et resultat ble Nasjonalt ressurscenter for deling og bruk av data³ opprettet i regi av Digitaliseringsdirektoratet. Senteret har gjennom sin utadrettede virksomhet identifisert flere likelydende problemstillinger knyttet til personvern og datadeling, som ulike aktører peker på – uavhengig av hverandre. En av disse problemstillingene knytter seg til hvorvidt offentlig sektor kan benytte seg av samtykke som grunnlag for å behandle personopplysninger. Ressurscenteret har derfor skrevet et innlegg⁴ på Digitaliseringsbloggen der vi redegjør for vårt syn på spørsmålet. Her kan du lese en oppsummering av innlegget.

1 <https://www.digdir.no/sammenhengende-tjenester/bruk-av-samtykke-i-offentlig-sektor/3707>
2 <https://www.regjeringen.no/no/tema/statlig-forvaltning/ikt-politikk/digitaliseringsstrategi-for-offentlig-sektor/id2612415/>
3 <https://www.digdir.no/datadeling/nasjonalt-ressurscenter-deling-av-data/1914>
4 <https://www.digdir.no/sammenhengende-tjenester/bruk-av-samtykke-i-offentlig-sektor/3707>

PROBLEMSTILLING

All behandling av personopplysninger må ha et behandlingsgrunnlag (pvf. 6 nr. 1). Personvernforordningen oppstiller seks alternative grunnlag, der ett av disse er samtykke. Når behandling av personopplysninger er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse eller utøve offentlig myndighet, krever forordningen i tillegg at det foreligger et supplerende rettslig grunnlag i nasjonalretten (art. 6 nr.3). Offentlig sektors behandling av personopplysninger vil som en følge av dette kravet normalt basere seg på hjemmel i lov eller forskrift. I noen situasjoner kan det likevel være ønskelig for offentlig sektor å belage seg på den registrertes samtykke som behandlingsgrunnlag. Det kan for eksempel være at en virksomhet ønsker å gi innbygger mulighet til å samtykke til å nødvendig dokumentasjon i forbindelse med en søknad innhentes direkte fra andre virksomheter, heller enn fra innbygger selv.

Det asymmetriske maktforholdet mellom myndighetene og den enkelte innbygger tilsier imidlertid at det offentlige bør være varsom med bruken av samtykke.

I det videre kan du lese mer om særlige begrensningene og mulighetene som ligger i offentlig sektors bruk av samtykke, og da særlig knyttet opp mot datadelingssituasjoner.

KAN OFFENTLIG SEKTOR BRUKE SAMTYKKE SOM BEHANDLINGSGRUNNLAG?

Ingen av bestemmelsene i personvernforordningen legger uttrykkelig begrensninger på det offentliges bruk av samtykke. Utgangspunktet må altså være at offentlige myndigheter kan benytte samtykke som behandlingsgrunnlag, så fremt vilkårene for et gyldig samtykke er oppfylt.

For at et samtykke skal være lovlig er det blant annet et krav om at samtykket må være gitt frivillig. Dette følger av personvernforordningen artikkel 4 nr. 11. I tillegg må den behandlingssansvarlige kunne påvise at et gyldig samtykke foreligger (pvf. art 7 nr. 1 og fortalepunkt 42).

Av personvernforordningens fortale (pkt. 43) følger det at samtykke i utgangspunktet ikke er et egnet behandlingsgrunnlag «dersom den behandlingssansvarlige er en offentlig myndighet og det derfor er usannsynlig at samtykket er gitt frivillig med hensyn til alle omstendigheter som kjenner tegner den bestemte situasjonen». Hensynet bak reservasjonen tilsier at det avgjørende må være om virksomheten utøver slik myndighet at det er tvilsomt om et samtykke er frivillig, og at dette må vurderes konkret med tanke på «den bestemte situasjonen» det vurderes å benytte samtykke i. Der som det foreligger tvil om samtykke er avgitt frivillig, vil den behandlingssansvarlige virksomheten vanskelig kunne påvise at den registrerte har avgitt et gyldig samtykke. I slike situasjoner må offentlige virksomheter benytte seg av andre behandlingsgrunnlag, eller avstå fra behandlingen.

SAMTYKKE ETTER FORVALTNINGSLOVEN ELLER I SÆRLOVGIVING

Der opplysningene er underlagt taushetsplikt, vil taushetsplikten være til hinder for at opplysningene kan deles med uvedkommende. Forvaltningsloven § 13 oppstiller taushetsplikt for opplysninger som avslører noens personlige forhold og forretningshemmeligheter, og gjelder for store deler av offentlig forvaltning. Taushetsplikten er imidlertid ikke til hinder for at opplysningene deles med andre «i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker» (fvf. 13 a nr.1).

Det finnes i tillegg en rekke særlover som krever at det foreligger et samtykke for at en behandling skal skje. Dersom behandlingen utføres etter plikter som påligger offentlig forvaltning i lov, men der selve gjennomføringen av loven nødvendiggjør innhenting av samtykke, er behandlingsgrunnlaget etter personvernforordningen lov, og ikke samtykke.

Vær oppmerksom på at det supplerende rettslige grunnlaget som oppstiller et lovpålagt krav om samtykke, kan sette andre krav til samtykke enn det som følger av personvernforordningen. Et eksempel på slik lovgiving er pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4, som i motsetning til personvernforordningen ikke stiller krav om at samtykke må være uttrykkelig og aktivt avgitt.

BØR OFFENTLIG VIRKSOMHETER BRUKE SAMTYKKE SOM RETTSLIG GRUNNLAG FOR BEHANDLINGEN?

Samtykk *kan* være et aktuelt behandlingsgrunnlag dersom det ikke utøves slik myndighet at det er tvilsomt at samtykke er gitt frivillig. Det er likevel ikke gitt at dette er et hensiktsmessig eller et aktuelt behandlingsgrunnlag. Dette skyldes blant annet at det er flere krav til et gyldig samtykke og disse kan være vanskelig å oppfylle for offentlige virksomheter.

Denne artikkelen gir ikke en generell redegjørelse for de øvrige vilkårene. Vi vil imidlertid knytte noen kommentarer til typiske særtrekk ved offentlig forvaltnings oppgaveløsning, som bør tas med i betraktning når man skal vurdere om samtykke i en gitt situasjon er et *egnet* eller *ikke egnet* behandlingsgrunnlag.

Foreligger det reelle alternativer til samtykke?

For at et samtykke skal anses å være frivillig, må det foreligge reelle alterna-

Illustrasjon: Shutterstock.com

tiv. Dersom en virksomhet for eksempel ber om samtykke til å innhente inntektsopplysninger fra Skatteetaten, kan det være et alternativ at innbyggeren selv sender inn opplysningene, uten at dette påvirker den videre behandlingen.

Bidrar samtykke til økt kontroll over egne personopplysninger?

På den ene siden kan samtykke i kombinasjon med informasjon og innsyn gi innbyggerne økt kontroll og innsikt i hvordan egne data brukes. På den andre siden er det en reell risiko for at innbyggerne ukritisk avgir samtykker dersom de utsettes for samtykkeforespørsler ofte. Offentlige virksomheter bør derfor både vurdere hvorvidt bruk av samtykke er nødvendig og det best egnede behandlingsgrunnlaget for den konkrete behandlingen som skal foretas, samtidig som man bør være oppmerksomme på den samlede mengden samtykkeforespørsler innbyggerne utsettes for.

Kompleksiteten i behandlingen

Et samtykket må blant annet være tilstrekkelig informert og spesifisert for å være gyldig (pvf. art. 4 nr. 11). Mange prosesser i det offentlige preges av høy kompleksitetsgrad, både med tanke på hvilke løsninger opplysninger inngår i, og med tanke på hvordan de brukes over tid videre i virksomheten.

For å sikre at den som gir samtykke reelt sett kan avgi et informert samtykke, bør behandlingen det bes om samtykke til være enkel og avkortet i tid.

Hvem er brukeren?

Når det skal vurderes hvorvidt samtykke er et egnet behandlingsgrunnlag, bør det tas i betraktning om det er særskilte forhold ved den som skal avgi samtykke som tilsier at man bør være varsom med bruken. Retter samtykke seg mot for eksempel unge (se pvf. art. 8), eldre, mennesker tilknyttet rusomsorgen eller andre sårbare grupper, må det vurderes hvorvidt kravet til blant annet at samtykke er informert blir tilstrekkelig ivarettatt. Dersom virksomheten i slike tilfeller likevel mener at samtykke kan benyttes er det særlig viktig at språk, informasjon og kommunikasjonsplattform tilpasses brukergruppen.

Tilbaketrekking av samtykke

Et samtykke kan når som helst trekkes tilbake og tilbaketrekking av samtykke skal være like enkelt som å gi samtykke (pvf. art. 7 nr. 3). En virksomhet som behandler personopplysninger på bakgrunn av samtykke, må derfor ha på plass løsninger som fasiliteter dette. Det er den behandlingsansvarlige som har bevisbyrden for at det foreligger et gyldig samtykke som dekker den aktuelle behandlingen (pvf. art. 7 nr. 1) på behandlingstidspunktet.

Når samtykke trekkes tilbake, vil dette ikke ha «tilbakevirkende kraft» (pvf art. 7 nr. 3). Der det for eksempel er innhentet opplysninger på bakgrunn av et gyldig samtykke og disse er benyttet i saksbehandling, vil ikke tilbaketrekking av samtykke påvirke den behandlingen som allerede (lovlig) har funnet sted.

Den som avgir samtykke bør gjøres oppmerksom på at selv om et samtykke

trekkes tilbake, og videre behandling dermed stoppes, vil virksomhetene uansett måtte oppfylle sin lovpålagte arkivplikt. Dette medfører at personopplysninger som har inngått i dokumentasjon som er arkivpliktig, normalt ikke slettes selv om samtykke trekkes tilbake (pvf. art. 17 nr. 3 d).

SJEKKLISTE FOR Å VURDERE SAMTYKKE I OFFENTLIG FORVALTNING

Dersom dere ikke skal utøve myndighet, og skal behandle personopplysninger, kan samtykke være et mulig behandlingsgrunnlag. Følgende punkter bør vurderes:

- Er behandlingen det bes om samtykke til kompleks?
- Går behandlingen over lang tid?
- Hvordan kan samtykket trekkes tilbake og hvilke konsekvenser har det?
- Er det reelle alternativer til å inngå samtykke?
- Hvem er målgruppen for samtykke?
- Er det noe som tilsier at behandlingen heller burde hjemles i lov/for-skrift?

Kommer dere fram til at samtykke kan være et egnet behandlingsgrunnlag, les Datatilsynets⁵ og EDPBs⁶ veiledninger om samtykke.

Nb! Sjekklisten er ikke uttømmende – særskilte forhold ved deres behandling må tas med i vurderingen. ■

* for utfyllende informasjon om selve lovheimlene se her; <https://gdpr-info.eu/>

⁵ <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/samtykke/>
⁶ https://edpb.europa.eu/sites/default/files/files/file1/edpb_guidelines_202005_consent_en.pdf

Søk stipend!

Norsk Arkivråd deler to ganger i året ut stipend

Det kan søkes om midler i tre kategorier:

- Medlemsstipend
- Studiestipend
- Forsknings og Utviklingsmidler

Alle medlemmer kan søke om stipend til faglig utvikling, som f.eks. deltakelse på kurs og konferanser, studieturer og arkivutdanning med innhold som er relevant for arbeid i dokumentasjonsforvaltning hos en virksomhet.

Det kan også søkes om forsknings- og utviklingsmidler. Prosjektets formål må være å bidra til metodeutvikling, forskning og utvikling innen dokumentasjonsforvaltning eller bidra til kunnskap om hvordan dokumentasjonsforvaltning inngår i forvaltning eller evner å belyse dens samfunnsmessige betydning.

Søkere må ha vært medlem i Norsk Arkivråd minst 15 måneder ved søknadsfristens utløp.

Søknadsfrist er 25. september

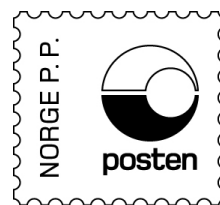
Her finner du utfyllende informasjon, og søknadsskjemaene <https://arkivrad.no/sok-stipend>

Kompetansenettverk for fremtidens dokumentasjon

Foto: Gettyimages.com

Returadresse:
Norsk Arkivråd
Maridalsveien 3
0178 Oslo, Norway

norsk arkivråd

www.arkivrad.no